

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU: 316.4.063.3:364.046.6-053.6(478)(043.2)

MATAS VIORICA

**INTEGRAREA SOCIALĂ A TINERILOR CARE AU PĂRĂSIT
SISTEMUL REZIDENȚIAL DE ÎNGRIJIRE (CAZUL REPUBLICII
MOLDOVA)**

541.02. STRUCTURĂ SOCIALĂ, INSTITUȚII ȘI PROCESE SOCIALE

Rezumatul tezei de doctor în sociologie

Chișinău 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova

Conducător științific:

CHEIANU-ANDREI Diana, doctor în sociologie, conferențiar universitar

Consiliul Științific Specializat a fost aprobat de către Consiliul de Conducere al ANACEC prin decizia nr. 2 din 16.05.2025, în următoarea componență:

Referenți oficiali:

1. GAGAUZ Olga, doctor habilitat în sociologie, conferențiar cercetător științific, director, Institutul Național de Cercetări Economice al Academiei de Studii Economice din Moldova;
2. IAȚCO Mariana, doctor în științe politice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova.

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. MALCOCI Ludmila, doctor habilitat în sociologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Președinte al Consiliului;
2. OCERETNÎI Anastasia, doctor în sociologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Secretar Științific;
3. RACU Aurelia, doctor habilitat în pedagogie specială, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Membru al Consiliului;
4. MILICENCO Stela, doctor în sociologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Membru al Consiliului.
5. CHISTRUGA-SINCHEVICI Inga, doctor în sociologie, cerc. științ. coord., Institutul Național de Cercetări Economice al Academiei de Studii Economice din Moldova, Membru al Consiliului.

Susținerea tezei va avea loc în data de 26.06.25, ora 10.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 541.02-25-24 la Universitatea de Stat din Moldova, pe adresa: Chișinău, str. M. Kogălniceanu, nr. 65a, blocul 3, sala 419a.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC.

Rezumatul a fost expediat la 23.05.2025.

Secretar științific al

Consiliului științific specializat:

doctor în sociologie, conferențiar universitar

Ocerețnii Anastasia

Conducător științific:

doctor în sociologie, conferențiar universitar

Cheianu-Andrei Diana

Autoare

Matas Viorica

© Matas Viorica, 2025

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Sistemul rezidențial de îngrijire din Republica Moldova își are începuturile în anul 1925 și este strâns legat de procesul de școlarizare a tuturor copiilor din țară. Factorii care au dus la extinderea sistemului rezidențial în Republica Moldova au fost: numărul mare al copiilor fără îngrijire părintească ca și rezultat al celui de al doilea război mondial, familii numeroase ca și rezultat al tradițiilor, nivelului scăzut de educație și asistență medicală. Extinderea sistemului rezidențial de îngrijire în Republica Moldova a avut loc în intervalul anilor 1950-1990, perioadă în care pe teritoriul țării activau 67 de instituții de tip rezidențial în care erau plasați 12.000 copii [16, p.35]. Implementarea reformei sistemului rezidențial de îngrijire începută în 2007 a dus la scăderea numărului instituțiilor până la 57 în anul 2024, dintre care 44 de instituții rezidențiale alternative create în perioada de după 1990 (de tip „nou” - 29 centre de plasament temporar pentru copii în situație de risc, 6 case comunitare pentru copii în situație de risc, 9 centre multifuncționale care oferă și serviciu de plasament pentru copii și tineri) și 13 instituții rezidențiale de tip „vechi” (8 școli internat auxiliare și 5 instituții speciale pentru copii cu deficiențe senzoriale din subordinea Ministerului Educației și Cercetării (MEC)) [33].

Analiza datelor oficiale ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale (MMPS) atestă că în anul 2024 erau plasați în instituțiile rezidențiale 1.438 copii și tineri. În același an din sistem au ieșit 832 copii din motive, precum atingerea majoratului, continuarea studiilor, reintegrarea în familia biologică, extinsă sau schimbarea formei de îngrijire [41]. Tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire la atingerea majoratului sau pentru continuarea studiilor au aproximativ 16-18 ani, sunt absolvenți ai treptei gimnaziale, nu au abilități de viață dezvoltate, le lipsesc cunoștințele despre provocările care îi pot aștepta în afara instituției, nu au modele de urmat și sunt lipsiți de persoane de sprijin care să îi ghideze în cazul apariției unei situații de risc. Dezvoltarea insuficientă a acestor abilități face foarte dificil procesul de integrare socială a acestor tineri.

Procesul de *integrare socială a tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire rezidențială* este văzut în prezenta lucrare ca fiind procesul prin care acești tineri sunt ajutați să se adapteze și să participe activ în societate după ce au părăsit instituțiile de îngrijire socială, precum instituțiile de tip rezidențial, centrele de plasament temporar sau casele comunitare pentru copii în situație de risc. Acest proces presupune adaptarea la norme, valori și relații sociale, dar și accesul la resurse și oportunități esențiale pentru participarea activă la viața comunității. Atât literatura de specialitate, cât și studiile în domeniu demonstrează că tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire rezidențială se confruntă cu multiple provocări în momentul transferului din instituția rezidențială către instituțiile de învățământ, iar numărul acestor provocări este în creștere în momentul părăsirii instituției de învățământ pentru a se integra în câmpul muncii și în comunitate. Acești tineri nu au acces la o familie care să le ofere suport sau la o rețea de servicii de asistență materială și emoțională. Pe durata aflării în instituția rezidențială, angajații instituției au fost cei care au luat decizii și au gestionat viața tinerilor, iar în momentul tranziției către viața independentă, aceștia sunt în situații în care ei singuri trebuie să ia decizii și să își gestioneze propria viață, realitate pentru care nu au fost suficient pregătiți și nu au avut modele bune de urmat. Din acest considerent grupul dat de persoane necesită a fi abordat specific și individual, în acord cu situația fiecărui tânăr, iar din punct de vedere științific și al politicilor – prin prisma unei abordări sistemice și structurate, care să stabilească cadrul de sprijin, serviciile sociale și mentorii care să îi însoțească pe durata acestui proces.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. Integrarea socială a tinerilor care părăsesc instituțiile de îngrijire în țările din Europa de Est este adesea privită prin prisma tranziției post-socialiste. Cercetările realizate în aceste țări evidențiază impactul deficiențelor sistemelor de îngrijire, caracterizate de resurse limitate, infrastructură slab dezvoltată și o focalizare redusă pe pregătirea tinerilor pentru viața independentă. Cercetările realizate în 14 țări post-comuniste din Europa de Est, precum Albania, Azerbaidjan, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria,

Croația, Cehia, Estonia, Georgia, Kârgâzstan, Polonia, Federația Rusă, România, Uzbekistan (Stein M. 2014) [47], și a celor din Balcanii de Vest (Duff C., Weiss J, Ahrendt D., 2024) [13], Azerbaidjan (Huseynli A., 2018) [26], România (Toth A., Mita D., 2020) [52] și Republica Moldova (Sandu V. etc., 2021) [42] pun accent pe vulnerabilitățile specifice acestor tineri, inclusiv lipsa unei locuințe stabile, dificultăți în accesarea studiilor superioare și integrarea pe piața muncii. Literatura științifică subliniază, de asemenea, impactul stereotipurilor și stigmatizării sociale asupra șanselor lor de integrare (Balan E., 2018) [1].

În țările din regiunea Europei de Vest, literatura de specialitate tinde să abordeze integrarea socială a tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire într-un cadru mai larg al incluziunii sociale și al drepturilor copilului. Țări, precum Scoția (Teer P., 2020) [49], Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (Feather J. etc., 2023) [17] și Germania (Meysen T., 2020) [32] pun accent pe crearea unor politici publice care să asigure tranziții mai ușoare către independență. Studiile din această regiune evidențiază importanța rețelelor de sprijin post-instituționale, a mentoratului și a asistenței financiare în prevenirea marginalizării sociale. Aceste măsuri sunt corelate cu rezultate pozitive pentru tineri, inclusiv o mai bună integrare pe piața muncii și acces crescut la oportunități educaționale (Tevik Singstad M., Wallander J.L., 2019) [50, p.384-393].

În Republica Moldova, cercetarea tinerilor din sistemul rezidențial poate fi identificată în cercetările din sociologia tineretului, care a evoluat semnificativ de-a lungul mai multor decenii, contribuind în mod fundamental la dezvoltarea științei sociologice aplicative și formularea politicilor destinate tinerilor. Contribuții la cercetarea domeniului de tineret pot fi identificate din studiile ample asupra valorilor și atitudinilor tinerilor, investigând transformările culturale și sociale care au influențat aceste aspecte (Bulgaru M., 2009) [4]; cercetarea factorilor care influențează accesul la educație, la piața muncii și la resursele sociale a tinerilor a adus contribuții importante la înțelegerea integrării socioeconomice a tinerilor (Danii A., 2002) [10]; cercetarea fenomenului migrației tinerilor din Republica Moldova, analiza motivelor migrației, efectele acesteia asupra tinerilor și familiilor lor și implicațiile pentru dezvoltarea socioeconomică a țării (Cheianu-Andrei D. 2007) [6]; analiza eficacității politicilor de tineret și impactul lor asupra vieții tinerilor (Oceretnîi A., 2012) [35]; cercetări referitoare la procesul de socializare a tinerilor în Republica Moldova, prin analiza influenței factorilor sociali, culturali și economici asupra formării personalității și integrării sociale a acestora (Timuș A., 2014) [51]; analiza problemelor sociale cu care se confruntă tinerii, inclusiv sărăcia, marginalizarea și violența (Malcoci L., 2015 [31] și Blajco V., 2016 [56]); analiza atitudinilor tinerilor privind rolurile de gen în familie, a factorilor care influențează vulnerabilitatea tinerilor pe piața muncii, a factorilor de risc pentru plasarea tinerilor care nu fac parte din populația ocupată, nu studiază/învață în cadrul sistemului formal de educație și nu participă la niciun fel de cursuri sau alte instruirii în afara sistemului formal de educație (tineri NEET) (Gagauz O., 2017 [19, p.137-146]); investigarea tranziției tinerilor la viața de adult, prin analiza provocărilor și dificultăților cu care se confruntă în această etapă importantă a vieții (Crîșmaru M., 2023) [9]. Aceste studii contribuie la înțelegerea modului în care transformările sociale și economice, ce au avut loc în Republica Moldova în ultimele decenii, au influențat generațiile de tineri, contribuind totodată la formularea unor strategii de intervenție și politici pentru sprijinul tineretului.

O atenție deosebită s-a acordat în Republica Moldova cercetării sistemului rezidențial, a specificului îngrijirii copiilor/tinerilor în instituțiile rezidențiale și a cauzelor instituționalizării. Primele studii privind evoluția sistemului rezidențial, precum și situația copiilor instituționalizați în Republica Moldova, au fost realizate de UNICEF în anul 2000. Unele studii aplicative la tematica dată au fost desfășurate de Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copiilor (anul 2000 în cadrul Gimnaziului Internat nr. 2 din mun. Chișinău) și Every Child/Parteneriate pentru Fiecare Copil (anul 2007). Aceste studii au fost precedate de altele cu privire la cauzele și consecințele reformei sistemului rezidențial de îngrijire, situația copiilor și tinerilor asistați în instituții de îngrijire, desfășurate în

special de organizații ale societății civile active în domeniul protecției copilului (Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova (CIDDC), 2006; Amici dei Bambini Moldova, 2010; Lumos Foundation Moldova, 2018; Changing The Way WE Care, Catholic Relief Services (CRS), 2024; Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei AVE Copii (AVE Copiii), 2024, autoarea tezei fiind implicată în calitate de expert cercetător în 3 din aceste studii.

În pofida existenței unor studii aplicative la tematica dată, se impune necesitatea unei analize profunde asupra sistemului rezidențial de îngrijire, a lacunelor acestui sistem, a barierelor întâmpinate de tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire în procesul de integrare socială, care să faciliteze și fundamenteze elaborarea programelor de suport și a politicilor bazate pe dovezi științifice.

Scopul tezei de doctorat constă în analiza particularităților și a provocărilor tranziției de la îngrijirea rezidențială la traiul independent al tinerilor, cu impact asupra integrării sociale a acestora, din perspectiva formulării măsurilor de politici publice eficiente.

Pentru operaționalizarea scopului cercetării, au fost lansate următoarele **obiective de cercetare**: analiza abordărilor conceptuale și a teoriilor de referință privind cercetarea sistemului rezidențial de îngrijire și a elementelor componente ale integrării sociale ale tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire; identificarea etapelor de evoluție ale sistemului rezidențial de îngrijire a copiilor rămași temporar sau permanent fără ocrotire părintească în Republica Moldova; evaluarea nivelului de pregătire a tinerilor, care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, pentru viața independentă și trai în comunitate; analiza provocărilor cu care se confruntă tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire în procesul de integrare socială, în special cu referire la continuarea studiilor, acces la locuință, acces la servicii medicale, angajarea în câmpul muncii, suport financiar, auto reprezentare; relevarea bunelor practici internaționale privind asistența tinerilor în proces de tranziție de la îngrijirea rezidențială la trai independent, cu accent pe serviciile de suport și asistență; analiza politicilor și a modelelor de bună practică implementate în plan național de asistare a tinerilor în proces de tranziție la trai independent; determinarea particularităților tranziției de la instituția rezidențială la trai independent a tinerilor din Republica Moldova, prin stabilirea tipologiei tranzițiilor; elaborarea recomandărilor de politici publice intersectoriale cu impact pozitiv asupra integrării tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire.

În calitate de **obiect al cercetării** este sistemul de îngrijire rezidențială ca parte a sistemului național de protecție socială, iar **subiectul cercetării** sunt particularitățile specifice ale procesului de integrare socială a tinerilor, care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire.

Ipoteză principală a cercetării: pregătirea slabă a tinerilor la ieșirea din sistemul de protecție, rețeaua precară de servicii sociale destinate acestei categorii de tineri și lipsa unor politici comprehensive în domeniu se reflectă asupra nivelului de integrare socială a tinerilor, prin prezența dificultăților la angajare, în gestionarea resurselor financiare și stabilirea relațiilor sociale.

Baza teoretico-metodologică. Cercetarea științifică a procesului de integrare a tinerilor ieșiți din sistemul rezidențial de îngrijire are un caracter multidisciplinar. Acest proces nu poate fi abordat doar din perspectiva sociologiei, ci necesită o analiză integrată ce include domenii, precum psihologia, asistența socială etc. Această abordare complexă este justificată de natura integrării sociale, care, în calitate de proces social, influențează comportamentul social și dezvoltarea personalității umane. Totodată, integrarea socială a tinerilor ieșiți din sistemul de îngrijire rezidențială poate fi caracterizată drept un proces multidimensional, care include: *dimensiunea socială* - construirea relațiilor și apartenența la comunitate; *dimensiunea economică* - accesul la locuri de muncă și independență financiară; *dimensiunea emoțională* - sprijinul psihologic și relațiile afective stabile și *dimensiunea politică* - drepturile și oportunitățile de participare egală. Fiecare dintre aceste dimensiuni subliniază aspectele esențiale ale integrării și contribuie la o înțelegere comprehensivă a acestui proces.

Demersul de cercetare a fost realizat în baza principiilor metodologice, precum principiul determinismului, principiul istorismului, principiul abordării holiste, principiul unității dintre teorie și

practică și principiul unității dintre cantitativ și calitativ, care au permis cercetarea multiaspectuală a procesului de integrare socială a tinerilor aflați în tranziție de la instituție la trai independent. În calitate de **suport teoretic de referință** în elaborarea tezei au servit: *teoria rezilienței*, dezvoltată de Holling C.S. (1973) [21], pentru a analiza capacitatea tinerilor care au părăsit instituții de tip rezidențial de a depăși experiențele de viață traumatizante și de a se integra în societate; *teoria învățării sociale*, dezvoltată de Bandabura A. (1977) [37], pentru a identifica tipurile de comportamente învățate de tineri în perioada aflării în îngrijirea rezidențială, precum și din experiențele de viață a altor persoane care sunt în imediata lor apropiere; *teoria solidarității sociale*, elaborată de Durkheim E. (1893) [15], pentru a înțelege care din cele două tipuri de solidaritate este prezentă în viața tinerilor, care rețele sociale sunt prezente în viața tinerilor și le oferă suport în procesul lor de integrare socială; *teoria rolurilor sociale*, elaborată de Parsons T. (1951) [36], pentru a estima rolul instituțiilor sociale în integrarea tinerilor în structura socială; *teoria anomiei* lui Durkheim E. (1897) [14], pentru a înțelege problemele tinerilor în momentul părăsirii sistemului de îngrijire de tip rezidențial, inclusiv lipsa unor prevederi legale și a serviciilor sociale care să ajute tinerii să depășească provocările sociale; *teoria atașamentului*, promovată de Bowlby J. (1969) [3], pentru că de obicei tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire formează atașamente nesigure sau evitante ceea ce face procesul de integrare socială mult mai dificil.

Perspectivile teoretico-metodologice aplicate au permis elaborarea și aplicarea unei metodologii particulare de studiere a procesului de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, prin îmbinarea metodelor calitative cu cele cantitative de cercetare sociologică. **Baza empirică** a lucrării o constituie rezultatele a 5 studii desfășurate de autoare sau cu implicarea nemijlocită a acesteia, prin aplicarea metodelor cantitative și calitative, care au permis identificarea particularităților și a lacunelor procesului de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire. Un prim studiu desfășurat în cadrul tezei este *Tineri absolvenți ai instituțiilor rezidențiale: oportunități, necesități, provocări* (2010), prin care s-a urmărit cercetarea nivelului de pregătire pentru viața independentă a tinerilor din clasa a 9 din cadrul școlilor de tip internat versus cei care au părăsit instituția rezidențială și își continuă studiile, precum și identificarea rolului specialiștilor din cadrul instituției în acest demers și măsurile de eficientizare a intervenției necesare a fi operate la nivel de țară. Studiul s-a realizat prin aplicarea complementară a două metode calitative: interviu individual și metoda focus grup. Datele primului studiu au fost dezvoltate prin aplicarea interviului individual aprofundat cu experții în cadrul studiului *Integrarea socială a tinerilor ex-instituționalizați* (2010), fapt ce a contribuit la dezvoltarea bazei informaționale la tema de cercetare cu date referitoare la dificultățile existente în procesul de integrare socială a tinerilor și persoanele care oferă tinerilor suport și asistență în acest demers. Un alt studiu relevant *Evaluarea situației tinerilor care au absolvit Gimnaziile internat din Chișinău* (2011), s-a axat pe analiza dificultăților întâmpinate de tinerii care au absolvit gimnaziile internat din mun. Chișinău în procesul lor de integrare socială. În vederea asigurării analizei comparative a dificultăților de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, în anul 2024 a fost desfășurat studiul *Situația copiilor și tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire*. În mod special studiul a permis colectarea și analiza datelor cu privire la dificultățile de ordin financiar, de identificare a unei locuințe, a dificultăților în selectarea unei profesii și angajarea în câmpul muncii, a dificultăților legate de componenta relaționare atât cu membrii familiei cât și cu colegii, evaluarea nivelului de pregătire pentru viața independentă. Colectarea datelor s-a realizat prin aplicarea combinată a metodei anchetei sociologice pe bază de chestionar, interviului individual și a metodei focus grup. Pentru stabilirea bunelor practici aplicate la nivel internațional în asistarea tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire a fost aplicată metoda analizei documentare în cadrul studiului *Practici internaționale în asistarea tinerilor care au părăsit sistemul de îngrijire*, desfășurat în perioada anilor 2023-2024 prin analiza materialelor în acces deschis. Aplicarea metodologiei sociologice de cercetare prin metode

cantitative și calitative în aspect longitudinal a contribuit la relevarea lacunelor în organizarea sistemului de asistare a tinerilor în procesul de integrare socială urmare a părăsirii instituțiilor rezidențiale, a nevoilor acestor tineri și a bunelor practici, în vederea identificării de recomandări fiabile pentru Republica Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării este determinată de cercetarea complexă a procesului de integrare socială a tinerilor care părăsesc instituțiile rezidențiale, prin elucidarea situației actuale, a dificultăților cu care aceștia se confruntă în momentul părăsirii instituției, prin utilizarea complementară a metodelor cantitative și calitative de cercetare, demersul de cercetare fiind ghidat de un set de principii metodologice și teorii de referință care a contribuit la generarea unui set de date relevante pentru explicarea procesului de integrare a categoriei date de tineri. Noutatea demersului științific este evidențiată prin propunerea modificărilor de politici publice privind dezvoltarea serviciilor sociale destinate tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, în baza analizei comprehensive a serviciilor sociale deja existente în Republica Moldova, și pregătirea specialiștilor care lucrează cu această categorie de tineri, în baza adaptării unor modele europene de intervenție la contextul Republicii Moldova.

Originalitatea cercetării este reliefată prin determinarea de către autoare a tipurilor de tranziții către viața independentă a tinerilor din sistemul rezidențial – tranziție problematică, liniștită și instabilă, prin aplicarea analizei statistice pentru calcularea unor indicatori complexi. Deținerea datelor cu privire la tipurile de tranziție facilitează determinarea măsurilor direcționate și individualizate pentru fiecare categorie de tineri, în funcție de caracteristicile acestora, fapt ce va conduce la o eficientizare a intervenției.

Problema științifică soluționată constă în determinarea dificultăților cu care se confruntă tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, precum și identificarea tipurilor de tranziție specifice acestei categorii de tineri și a acțiunilor necesare a fi incluse în politicile publice.

Semnificația teoretică a lucrării constă în delimitarea cadrului teoretic de analiză și cercetare a procesului de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, fapt posibil prin integrarea teoriilor din domeniile sociologiei, psihologiei sociale și asistenței sociale. În același timp stabilirea celor trei tipuri de tranziții, dezvoltate prin aplicarea concepției lui Kilkenny M. (2012) [27], în baza datelor cercetărilor din Republica Moldova, permite teoretizarea și încadrarea acestor modele în arealul de cunoștințe în domeniu. Cercetarea procesului de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire este importantă atât din punct de vedere teoretic, cât și praxiologic. *În primul rând*, necesitatea cercetării științifice a procesului de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial este determinată de consecințele negative resimțite de tinerii care trec prin sistem, în special aceștia neavând dezvoltate abilități de viață independentă și confruntarea cu dificultăți în procesul de integrare socială. *În al doilea rând*, dezvoltarea politicilor publice eficiente necesită fundamentarea pe date de cercetare, în cazul acestei categorii de tineri complexitatea problemelor acestora implică o abordare intersectorială și cercetare longitudinală, pentru a surprinde schimbările în timp și stabilirea unor măsuri viabile.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în replicarea cadrului teoretico-metodologic de studiere a procesului de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, în special instrumentele de cercetare pot fi aplicate în evaluarea tinerilor la etapa de pregătire pentru a ieși din sistem și în prima perioadă după ieșire din sistem (6 luni), pentru stabilirea nevoilor și dificultăților acestora. Rezultatele cercetărilor desfășurate în cadrul tezei de doctorat s-au regăsit în documentul de pladoarie prezentat MMPS și altor factori de decizie la nivel central și local (anul 2024), pentru fundamentarea politicii în domeniu, care să faciliteze tranziția spre trai independent a tinerilor din sistemul rezidențial. Totodată, concluziile studiului pot fi utilizate de prestatorii de servicii sociale, educaționale, de ocupare a forței de muncă etc. pentru ajustarea serviciilor pentru categoria dată de tineri, care prezintă vulnerabilitate din punct de vedere social.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere: 1) tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire sunt insuficient pregătiți pentru a părăsi instituția de îngrijire, le lipsesc abilități pentru viața independentă; 2) preocupările de bază ale tinerilor după părăsirea sistemului de îngrijire sunt oportunitățile de angajare în câmpul muncii, locuință, posibilele provocări la etapa de părăsire a instituției; 3) pentru tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire sunt specifice trei tipuri de tranziții: stabile, instabile și problematice, cu o preponderență a tranziției liniștite; 4) măsurile de politici și servicii sociale destinate tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire sunt insuficiente pentru a facilita integrarea socială a acestei categorii de tineri.

Implementarea rezultatelor științifice prezintă interes pentru instituțiile guvernamentale din domeniile protecției sociale (MMPS, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), Agenții Teritoriale de Asistență Socială (ATAS), Structuri Teritoriale de Asistență Socială (STAS)), educației și tineretului (MEC, Agenția Națională pentru Dezvoltarea Programelor și Activităților de Tineret), politicii fiscale (Ministerul Finanțelor), sănătate (Ministerul Sănătății) și administrației publice locale. Totodată, rezultatele științifice pot fi valorificate de către organizațiile societății civile active în domeniul protecției copilului și de tineret, în procesul de elaborare a documentelor de poziție, prestarea de servicii, atragerea resurselor în reformarea sistemului rezidențial. Nu în ultimul rând, rezultatele științifice pot fi implementate de personalul instituțiilor rezidențiale de îngrijire în vederea consolidării capacităților de asistare a beneficiarilor.

În aspect academic, rezultatele prezentei lucrări sunt valorificate în predarea disciplinelor universitare: *Forme de îngrijire a copilului aflat în dificultate* și *Asistența socială a tineretului* (Ciclul I Licență) în cadrul Facultății de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială (Universitatea de Stat din Moldova).

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele investigațiilor la tema cercetată, concluziile și recomandările cu referire la particularitățile de integrare socială a tinerilor care au părăsit sistemul rezidențial de îngrijire, modelele de intervenție și serviciile sociale destinate acestei categorii de beneficiari au fost reflectate de către autoare în articole științifice în diverse culegeri de materiale, reviste, rapoarte. Tezele lucrării au fost expuse în cadrul a 14 conferințe și dezbateri naționale și internaționale.

Conținutul studiului disertațional a fost aprobat pozitiv la ședința Departamentului de Sociologie și Asistență Socială a Universității de Stat din Moldova din 14.02.2025, la Seminarul Științific de Profil din cadrul Universității de Stat din Moldova la specialitățile 541.01. *Teoria, metodologia sociologiei*; 541.02. *Structură socială, instituții și procese sociale*; 542.01. *Teoria și practica asistenței sociale* din data de 12.03.2025.

Publicații la tema cercetării: 13 articole științifice în diverse culegeri de materiale, reviste, rapoarte.

Volumul și structura tezei: Teza de doctor cuprinde: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie cu 204 titluri, 17 anexe, 137 pagini de text de bază, 21 figuri, 19 tabele.

Cuvinte-cheie: tineri, integrare socială, îngrijire de tip familial, îngrijire de tip rezidențial, instituție de tip rezidențial, casa comunitară pentru copii în situație de risc, centru de plasament temporar.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța problemei abordate; este determinat scopul și obiectivele tezei; sunt prezentate ipotezele de cercetare și justificate metodele de cercetare selectate; este prezentată noutatea științifică și valoarea aplicativă a tezei; este prezentată structura tezei.

Capitolul I. Abordări teoretico-metodologice de cercetare a integrării sociale a tinerilor ieșiți din sistemul rezidențial de îngrijire include analiza cadrului teoretico-metodologic care a fundamentat demersul științific, prin reliefarea complexității conceptului de integrare socială și a teoriilor de referință; analiza din perspectivă istoriografică a cercetărilor științifice și empirice la nivel internațional și național la tematica integrarea socială a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire; prezentarea design-ului de cercetare prin determinarea metodelor, instrumentelor aplicate și a eșantionului cercetării.

În paragraful **1.1. Baza teoretico-conceptuală a integrării sociale a tinerilor ieșiți din sistemul rezidențial de îngrijire** sunt descrise formele de îngrijire existente în Republica Moldova pentru copii rămași temporar sau permanent fără îngrijire părintească, se analizează conceptul de integrare socială a tinerilor ieșiți din sistemul rezidențial de îngrijire. Autoarea descrie teoriile de referință: *teoria rezilienței* de Holling C.S. (1973) care analizează procesul și rezultatul adaptării cu succes la experiențele de viață dificile sau provocatoare, în special prin flexibilitate mentală, emoțională și comportamentală și ajustarea la cerințele externe și interne [21]. În contextul prezentei cercetări, reziliența se referă la capacitatea persoanelor de a se recupera după experiențe de viață traumatizante din instituțiile rezidențiale de îngrijire și de a se integra cu succes în societate. *Teoria învățării* de Bandura A. (1977) [37] reprezintă însușirea cunoștințelor și a deprinderilor prin aplicarea observării directe sau indirecte a unor modele comportamentale și a consecințelor pe care le au comportamentele asupra modelelor. Învățarea socială se manifestă prin capacitatea persoanei de a reproduce comportamentele observate. Tinerii care părăsesc sistemul rezidențial au învățat anumite comportamente în instituția rezidențială și continuă să învețe comportamente sociale urmărind persoanele din imediata lor apropiere. *Teoria solidarității sociale* de Durkheim É. (1893) [15] a fost aplicată în explicarea integrării sociale, prin prisma celor două tipuri de solidaritate: solidaritatea mecanică și solidaritatea organică. Integrarea socială rezultă din interdependența indivizilor, fiecare fiind dependent de competențele și activitatea celorlalți pentru supraviețuirea comunității. Pentru tinerii care ies din sistemul de îngrijire rezidențială, teoria lui Durkheim E. subliniază importanța unei structuri de sprijin – fie că este colectivă, fie de tip specializat – pentru a înlocui solidaritatea mecanică a familiei biologice cu o formă de solidaritate mai adaptată contextului modern. În lipsa unei astfel de rețele, acești tineri pot suferi de un sentiment de alienare și dezorientare, ce poate conduce la excluziune socială. *Teoria structurală a rolurilor sociale* de Parsons T. (1951) [36] susține că integrarea socială este posibilă prin conformitatea la rolurile sociale prescrise și la valorile dominante. Pentru tinerii care au crescut în instituții rezidențiale de îngrijire, conformitatea poate fi mai dificil de realizat, deoarece aceștia au avut acces limitat la structurile și rețelele tradiționale de suport familial și comunitar. În consecință, acești tineri pot întâmpina dificultăți în a-și asuma și interioriza roluri sociale, ceea ce îi expune la un risc crescut de excluziune și marginalizare. *Teoria anomiei* de Durkheim É. (1897) [14] evidențiază efectul lipsei de norme clare asupra coeziunii sociale și integrării individuale. În cazul tinerilor fără rețele de sprijin familial, accesul la mijloace legitime de integrare este adesea limitat, ceea ce îi poate predispuce la excludere socială și comportamente deviante ca formă de adaptare la condițiile de marginalizare. *Teoria atașamentului* de Bowlby J. (1969) [3] se referă la legăturile emoționale puternice pe care le formează copiii cu persoanele care îi îngrijesc (de obicei, părinții sau figurile parentale). Importanța acestei teorii se remarcă prin faptul că permite de a înțelege cum relațiile de atașament din copilărie influențează dezvoltarea ulterioară și integrarea socială. Atașamentul este esențial pentru dezvoltarea emoțională și socială a copiilor, având un impact major asupra modului în care aceștia vor interacționa cu ceilalți și vor înțelege lumea din jurul lor.

În paragraful **1.2. Integrarea socială a tinerilor ieșiți din sistemul rezidențial de îngrijire în literatura științifică**, sunt analizate cercetările internaționale și naționale privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de protecție și dificultățile de integrare socială a celor care părăsesc sistemul de îngrijire. Studiile sistematice [54] evidențiază faptul că tinerii proveniți din medii instituționalizate

prezintă întârzieri în dezvoltarea competențelor sociale și economice necesare unei tranziții reușite. Integrarea socială este influențată de o serie de factori interni și externi. Pe de o parte, factorii interni includ reziliența personală, nivelul de educație și abilitățile sociale. Pe de altă parte, factorii externi, precum accesul la locuințe, piața muncii, serviciile de suport psihologic și rețelele sociale, sunt determinanți în facilitarea tranziției [2].

Studiul *The transition to adulthood and independence: a study of young people leaving residential care* (2012) [27, p.278-288], realizat de Kilkenny M., identifică trei tipuri de tranziții pe care tinerii le experimentează atunci când părăsesc sistemul de îngrijire rezidențială. *Tranziții liniștite* este categoria de tranziție care se referă la tinerii care au avut o tranziție relativ ușoară și fără probleme majore către viața independentă de adult. Acești tineri au beneficiat de o pregătire adecvată, au fost implicați în planificarea tranziției și au avut acces la resurse și sprijin consistent din partea familiei, a fostului personal de îngrijire sau a altor rețele sociale. De asemenea, aceștia au reușit să-și găsească locuințe stabile, să-și găsească un loc de muncă și să continue studiile sau să se implice în formare profesională, demonstrând un nivel ridicat de reziliență și capacitate de adaptare. *Tranziții instabile* sunt caracteristice grupului de tineri care au avut o tranziție mai dificilă, marcată de perioade de instabilitate și provocări. Deși tinerii care reprezintă acest grup au reușit, în cele din urmă, să se integreze social și economic, ei au experimentat perioade în care nu au avut adăpost, au fost afectați de șomaj și relații tensionate (familiale, sociale). Pregătirea pentru tranziție a fost insuficientă, iar sprijinul primit a fost inconsistent. Deși acești tineri au demonstrat un nivel de reziliență, au avut nevoie de un timp mai îndelungat pentru a-și depăși dificultățile. Categoria tinerilor cu *tranziții problematice*, se referă la tinerii care au experimentat tranziții extrem de dificile și volatile. Aceștia au suferit adesea de probleme de sănătate mintală, abuz de substanțe și au avut dificultăți în menținerea unui loc de muncă sau a unei locuințe. Tinerii din această categorie au fost caracterizați de o lipsă profundă de încredere în sine și în ceilalți, precum și de lipsa relațiilor familiale. Acești tineri au avut nevoie de mult mai mult timp și sprijin pentru a-și stabili viața, fiind adesea implicați în activități cu risc ridicat, inclusiv criminalitate. Lipsa de pregătire adecvată, lipsa de sprijin și experiențele negative din trecut au contribuit la aceste rezultate negative.

Studiul *A multinational comparison of care-leaving policy and legislation*, realizat de Strahl B., Plesis van Breda A. Du, Mann-Feder V. și Schhroer W. (2020) în 36 de țări și publicat în Jurnalul Politicilor Sociale Internaționale și Comparative [48, p. 34-49], a reliefat următoarele dificultăți întâmpinate de tineri în procesul de integrare socială: angajarea în câmpul muncii (34 țări), educația, locuința și sărăcia (31 țări), izolarea și singurătatea (29 țări), probleme de sănătate mintală (27 țări), delicvență și abuz de substanțe (22 țări), părinți-minori (19 țări). Analizând tipul de servicii oferit tinerilor după ieșirea din sistemul de îngrijire, poate fi menționat faptul că 18 țări din cele 36 de țări studiate oferă suport pentru educație și suport pentru angajarea tinerilor în câmpul muncii. În cazul a 17 țări pot fi remarcate servicii de consiliere și locațiune independentă sau semi-independentă, 10 țări au experiență în dezvoltarea centrelor destinate tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire, centre în cadrul cărora tinerii beneficiază de activități de dezvoltare a abilităților de viață independentă, diverse tipuri de consiliere, 9 țări oferă tinerilor suport terapeutic, iar 5 țări au opțiunea revenirii în sistem dacă tinerii se confruntă cu dificultăți de adaptare.

Cercetarea *Studiul privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire specială din România* realizată în anul 2020 [52], evidențiază deficiențe majore în sistemul de sprijin, afectând integrarea socială și economică a acestor tineri. Lipsa de resurse și coordonare între instituții duce la o asistență insuficientă și la dificultăți majore în găsirea locuinței și a unui loc de muncă, iar integrarea socială este compromisă, crescând riscul de excluziune socială. Tinerii părăsesc sistemul adesea nepregătiți pentru viața de adult independent, lipsindu-le abilități de viață cotidiană (gospodărie, finanțe), abilități sociale și competențe profesionale. Pregătirea pentru tranziție este inegală și adesea insuficientă. Studiul evidențiază necesitatea unei colaborări inter-instituționale îmbunătățite, cu o mai

bună coordonare între autorități, organizații neguvernamentale (ONG-uri) și sectorul privat, în special la nivel local.

Un alt studiu *Young people leaving care and institutionalised vulnerability in the Russian Federation* (2023), realizat în Federația Rusă a evidențiat dificultățile cu care se confruntă tinerii în găsirea unui loc de muncă stabil și în menținerea relațiilor interumane. Acest studiu pune accent pe experiențele persoanelor care părăsesc îngrijirea în sistemul instituțional de îngrijire din Federația Rusă și pe problemele care au avut impact asupra tranziției lor după îngrijire la vârsta adultă. S-a constatat că o serie de factori influențează bunăstarea persoanelor care părăsesc îngrijirea, inclusiv instabilitatea plasamentului, izolarea instituțională, educația slabă, stigmatizarea persoanelor care părăsesc îngrijirea, relațiile cu „părinții casei” și prietenii de sprijin adesea provocatoare [12].

În *Republica Moldova*, sociologia tineretului și aspecte importante din viața tinerilor au fost studiate în detaliu în ultimele decenii. Cercetătorii sunt interesați de diverse aspecte de la specificul socializării, valorile tinerilor, comportamentele tinerilor la probleme legate de încadrarea tinerilor în câmpul muncii, tineri NEET, migrația tinerilor, evaluarea calității serviciilor educaționale și medicale oferite tinerilor. Un domeniu analizat cu regularitate este sistemul de îngrijire cu accent pe evoluția acestuia, specificul ocrotirii tinerilor în instituții de tip familial și rezidențial, cauzele instituționalizării, precum și consecințele îngrijirii în afara mediului familial propriu. Cercetătorii care au studiat diverse aspecte ale vieții tinerilor sunt: Danii A. (2002) [10, p. 5-7] a adus contribuții importante la înțelegerea integrării socioeconomice a tinerilor, analizând factorii care influențează accesul la educație, la piața muncii și la resursele sociale; Cheianu-Andrei D. (2007) [6, p. 260-266], a cercetat fenomenul migrației tinerilor din Republica Moldova, analizând motivele migrației, efectele acesteia asupra tinerilor și familiilor lor, a opiniei copiilor referitoare la migrația părinților și a implicațiilor pentru dezvoltarea socioeconomică a țării, aspecte ce țin de protecția copiilor separați de părinți care au ajuns în Republica Moldova din cauza războiului din Ucraina; Bulgaru M. (2009) [4, p. 45-57] a efectuat studii ample asupra tinerilor a sistemului lor de valori și atitudini, investigând transformările culturale și sociale care au influențat aceste aspecte precum și rolul familiei în creșterea și educarea copiilor; Dilion M. (2009) [11, p.18-22] a analizat reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului din mai multe perspective atât în contextul dezvoltării asistenței parentale profesionale cât și prin prisma rolului Organizațiilor Internaționale; Oceretnîi A. (2012) [35, p. 165-169] a adus contribuții la înțelegerea politicilor de tineret analizând eficacitatea acestor politici și impactul lor asupra vieții tinerilor, impactul transformărilor sociale asupra orientărilor valorice ale tinerilor, inclusiv cum se manifestă tinerii prin subculturi, participarea studenților în procesul decizional la nivel local inclusiv relevanța respectării drepturilor omului ca și principiu de intervenție în asistență socială și cercetare; Timuș A. (2014) [51, p. 101-107] a realizat cercetări fundamentale asupra procesului de socializare a tinerilor în Republica Moldova, a agenților socializării cu accent pe influența factorilor sociali, culturali și economici asupra formării personalității și integrării sociale a acestora; Malcoci L. (2015) [31, p. 39-46] a contribuit substanțial la analiza și înțelegerea problemelor sociale cu care se confruntă tinerii, inclusiv sărăcia, marginalizarea și violența precum și asigurarea accesului tinerilor la servicii calitative de educație, servicii calitative de sănătate cu un accent sporit pe incluziune și solidaritate socială; Blajco V. (2016) [56, p.163-167] a analizat valorile sociale ale tinerilor precum și influențele valorilor tinerilor asupra culturii de masă; Găgăuz O. (2017) [19, p.137-146] a analizat atitudinile tinerilor privind rolurile de gen în familie, a studiat factorii care influențează vulnerabilitatea tinerilor pe piața muncii, a cercetat factorii de risc pentru plasarea tinerilor în categoria NEET; Prițcan V. (2020) [38, p. 269-275] a studiat specificul asistării copiilor separați de părinți și suportul lor pentru a preveni adicțiile; Crîșmaru M. (2023) [9, p. 185-196] a abordat tranziția tinerilor la viața de adult, analizând provocările și dificultățile cu care se confruntă în această etapă importantă a vieții; Racu A. (2024) [40, p.165-170] a cercetat dimensiunea istorică în contextul incluziunii sociale, precum și asistarea tinerilor cu dezabilități în procesul lor de tranziție către independență. Cele

evidențiate denotă că la nivel internațional subiectul tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, este pe larg studiat, cercetătorii sunt interesați de riscurile sociale cărora sunt expuși tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, precum șomajul, sărăcia, excluziunea socială, instabilitatea locativă, evaluarea nivelului de reziliență socială. În același timp, cercetătorii sunt implicați în evaluarea programelor existente în fiecare țară pentru a asista această categorie de tineri. La nivel național sunt pe larg studiate aspectele generale care țin de tineri, dar este insuficient cercetată tema integrării sociale a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire.

În paragraful 1.3. **Cadrul metodologic de investigare sociologică a integrării sociale a tinerilor ieșiți din sistemul rezidențial de îngrijire** se prezintă în detaliu baza metodologică a cercetării empirice pentru a investiga multiaspectual percepția tinerilor privind gradul lor de pregătire pentru viața în afara instituției de îngrijire, dificultățile cu care se confruntă în momentul transferului din instituția rezidențială în instituția de învățământ și din instituția de învățământ spre viața independentă, percepția specialiștilor referitoare la nivelul de pregătire a tinerilor pentru transfer către viața independentă, dificultățile cu care se confruntă precum și serviciile sociale existente și cele necesare pentru a oferi suport de calitate pentru această categorie de beneficiari.

Metodele și tehnicile de cercetare utilizate sunt: **analiza documentară** care a permis constituirea unei imagini despre situația copilului instituționalizat și despre serviciile sociale existente pe teritoriul Republicii Moldova pentru această categorie de beneficiari, precum și practicile internaționale de asistarea a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire; **analiza datelor statistice** a contribuit la cunoașterea situației copiilor cuprinși în sistemul de ocrotire rezidențială; **ancheta sociologică pe bază de chestionar** a oferit autoarei posibilitatea să identifice dificultățile cu care se confruntă tinerii după ieșirea din sistemul rezidențial de îngrijire, modul în care decurge procesul de integrare socială a tinerilor, precum și stabilirea tipurilor de tranziție. Determinarea fiecărui tip de tranziție - liniștită, instabilă și problematică - a fost posibilă prin calcularea indexilor în baza următorilor indicatori: nivelul de pregătire pentru a părăsi sistemul de îngrijire, resursele la care are acces tânărul, sprijinul familiei, rudelor și angajaților instituției, locuința stabilă, posibilitatea de a continua studiile sau de angajare în câmpul muncii, capacitatea de adaptare. Detalii despre cercetările cantitative pot fi observate din Tabelul 1.

Tabelul 1. Baza empirică a cercetării (cercetări cantitative)

Nr.	Denumirea studiului sociologic	Grupul țintă	Eșantionul de cercetare	Metoda de cercetare	Anul
1	Evaluarea situației tinerilor care au absolvit gimnaziile internat din Chișinău ¹	tineri	69 respondenți, tineri, promoția anului 2010 și 2011, Gimnaziul Internat 2 și 3, Chișinău	Anchetă sociologică pe bază de chestionar.	2011
2	Situația copiilor și tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire ²	tineri	128 respondenți, tineri care au părăsit sistemul de îngrijire	Anchetă sociologică pe bază de chestionar.	2024

Datele colectate prin metode cantitative de cercetare au fost completate cu date colectate prin metode calitative de cercetare (Tabelul 2), precum interviul individual semi-structurat și metoda focus grup. Aplicarea atât a metodelor de cercetare cantitativă, cât și a celor calitative a permis analiza complexă și multiaspectuală a procesului de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire.

Tabelul 2. Baza empirică a cercetării calitative

Nr.	Denumirea studiului sociologic	Grupul țintă	Eșantion	Metoda de cercetare	Anul
-----	--------------------------------	--------------	----------	---------------------	------

¹ Studiu sociologic realizat de către autoare în parteneriat cu Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului.

² Autoarea a fost angajată în calitate de expert național pentru a realiza studiul în cadrul proiectului „Protection of children in risk” (UNICEF), implementat de A.O. Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei AVE Copii.

1	Tineri absolvenți ai instituțiilor rezidențiale: oportunități, necesități și provocări	Tineri	15 tineri elevi, clasa 9 din cadrul Gimnaziilor de tip Internat	Interviuri individuale semi structurate	2010
2		Tineri	16 tineri care au absolvit Gimnaziul Internat	Interviuri individuale semi structurate	2010
3	Integrarea socială a tinerilor ex-instituționalizați	Experți	14 persoane	Interviuri individuale semi-structurate	2010
4	Tineri absolvenți ai instituțiilor rezidențiale: oportunități, necesități și provocări ³	Specialiști (asistenți sociali, psihologi, educatori care lucrează cu tinerii absolvenți ai Gimnaziilor Internat)	12 persoane	Focus grup	2010
		Tineri	12 persoane	Focus grup	2010
		Manageri	6 persoane	Focus grup	2010
5	Situația copiilor și tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire	Tineri	8 persoane	Focus grup	2024
		Cadre didactice	6 persoane	Focus grup	2024
		Specialiști STAS	10 persoane	Focus grup	2024
		Reprezentanți ONG-uri	10 persoane	Focus grup	2024
		Experți reprezentanți ai autorităților centrale și locale	5 persoane	Interviuri individuale	2024
6	Practici internaționale în asistarea tinerilor care au părăsit sistemul de îngrijire	Documente de politici din Marea Britanie și România		Analiza documentară	2023-2024

Utilizarea diverselor metode de cercetare a permis triangularea datelor și analiza multilaterală a problemelor de integrare socială a tinerilor care au părăsit sistemul rezidențial de îngrijire. Metodologia complexă utilizată a oferit posibilitatea autoarei să identifice nivelul de pregătire a tinerilor pentru viața independentă atunci când sunt în instituțiile rezidențiale versus perioada când își continuă studiile, sau sunt în proces de integrare socială după finalizarea studiilor, să identifice dificultățile cu care se confruntă tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire în procesul de integrare socială, să analizeze modele de intervenție internaționale și să le compare cu cele naționale, să înțeleagă intervenția specialiștilor care lucrează cu această categorie de beneficiari și să poată oferi recomandări viabile pentru a îmbunătăți politicile sociale prin programe și servicii necesare a fi dezvoltate la nivel de țară pentru a susține tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire rezidențială.

Capitolul II. Provocări ale integrării sociale a tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire cuprinde analiza specificului tranziției de la instituția de tip rezidențial spre viața independentă;

³ Autoarea a fost angajată în calitate de cercetător național, în cadrul proiectului „Consolidarea Capacităților Organizațiilor Non – Guvernamentale și Autorităților Publice locale din Moldova și Ucraina în vederea promovării incluziunii sociale a tinerilor ex-instituționalizați”, implementat de Amici dei Bambini Moldova cu sprijinul financiar al Uniunii Europene.

prezentarea rezultatelor analizei evoluției sistemului rezidențial din Republica Moldova, precum și a situației copiilor/tinerilor instituționalizați; analiza abilităților de viață independentă prin prisma a patru dimensiuni; analiza contribuției actorilor relevanți în procesul de tranziție a tinerilor la viața independentă și formarea abilităților de viață necesare; evidențierea nivelului de pregătire al tinerilor pentru viața independentă, a dificultăților cu care se confruntă în perioada de tranziție din îngrijirea rezidențială spre comunitate.

În paragraful **2.1. Particularitățile sistemului rezidențial de îngrijire din Republica Moldova și situația copiilor instituționalizați** este analizată evoluția sistemului rezidențial de îngrijire din Republica Moldova. Prima perioadă **1925-1936** este marcată de mai multe modificări ale cadrului legal care au urmărit includerea copiilor de toate vârstele în sistemul educațional. În anii 1925-1927, în cadrul Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești (RASSM) prin hotărârea Congresului al III-lea al Sovietelor, s-a instituit învățământul obligatoriu de 7 ani, iar începând cu 1930-1931 a fost introdus învățământul primar obligatoriu pentru copiii de 8 ani, ceea ce a marcat începutul procesului de instituționalizare a copiilor aflați în dificultate [53, p. 15]. A doua perioadă **1936-1940** este începutul dezvoltării rețelei de școli speciale, instituții de tip internat și case de copii. A treia perioadă **1950-1990** este caracterizată printr-o extindere masivă a numărului de instituții rezidențiale în Republica Moldova. Îngrijirea rezidențială devine cea mai importantă formă de îngrijire a copiilor aflați în dificultate. A patra perioadă **1991-2007** este marcată de multiple transformări sociale și economice, sistemul instituțional parcurgând o perioadă dificilă. A cincea perioadă **2007- prezent** a cuprins trei sub-etape: prima sub-etapă **2007-2012** este perioadă în care s-au conștientizat efectele negative ale instituționalizării asupra copiilor și începe reformarea sistemului rezidențial de îngrijire. A doua sub-etapă **2014-2020** reprezintă continuarea reformei prin reducerea numărului copiilor instituționalizați și prevenirea separării copilului de familie. A treia sub-etapă **2022- prezent** reprezintă continuarea reformelor prin lichidarea/reorganizarea instituțiilor de îngrijire a copiilor de tip rezidențial. Dificultatea intervențiilor este determinată de subordonarea sistemului instituțional actual de îngrijire și educație a copiilor în dificultate din țară: MMPS și MEC.

Paragraful **2.2. Pregătirea tinerilor pentru viața independentă și integrarea socială** analizează importanța dezvoltării abilităților de viață independentă și pregătirii tinerilor pentru părăsirea sistemului de îngrijire. Pregătirea ieșirii tânărului din îngrijirea rezidențială este realizată de către managerul de caz și persoana-cheie a copilului, în colaborare cu autoritatea tutelară locală din localitatea de domiciliu a acestuia în acord cu nevoile și specificul fiecărui tânăr. Acest proces implică o planificare detaliată și un suport constant pentru a facilita tranziția tânărului către viața independentă, asigurându-se că acesta beneficiază de toate resursele necesare pentru a face față provocărilor post-plasament. Unii participanți în cadrul cercetării au scos în evidență faptul că unii tineri la momentul părăsirii instituției rezidențiale nu au statutul juridic stabilit, nu au perfectat pachetul de acte pentru înmatriculare în instituțiile de învățământ profesional-tehnic sau colegii și se confruntă cu diverse dificultăți pentru care nu au fost pregătiți. Corelația dintre domeniile vieții, elementele integrării sociale și abilitățile de viață independentă este reprezentată grafic în Figura 1. Aceasta evidențiază faptul că pentru a avea capacitatea de a *construi relații*, tinerii au nevoie să li se dezvolte abilitățile de viață independentă: de gestionare a emoțiilor, atitudine pozitivă și motivație de sine, comunicare, cooperare și lucru în echipă, gestionare a conflictelor, gândire creativă și gândire critică, abilități de comunicare și interacțiune interpersonală. Dezvoltarea *abilităților de autogospodărire* este posibilă prin: pregătirea alimentelor, planificarea meniului, cumpărarea alimentelor, alimentația sănătoasă, reguli de luat masa, igiena bucătăriei, depozitarea alimentelor, îngrijirea și siguranța la domiciliu. Un tânăr poate dezvolta abilitatea de *apartenență la comunitate* dacă are dezvoltate abilitățile de: adaptabilitate (învățarea unor lucruri noi, conștientizarea problemelor urgente, întreținerea unei case, utilizarea transportului, obținerea actului de identitate, navigarea prin alte resurse ale comunității. Odată dezvoltate elementele integrării sociale de construire a relațiilor, dezvoltarea abilităților de

autogospodărire și apartenență la comunitate este dezvoltată *dimensiunea socială*. Pentru a dezvolta *dimensiunea economică* tinerii au nevoie de *acces la educație și locuri de muncă* prin: responsabilitate personală, rezolvarea problemelor, luarea deciziilor, înfruntarea eșecului, abilități antreprenoriale, pregătirea pentru școală și angajare, abilități de luare a deciziilor și rezolvare a problemelor. Al doilea element al dimensiunii economice este *independența financiară* la care tinerii pot ajunge prin: utilizarea corectă a resurselor, educație financiară, inclusiv pentru dezvoltarea și gestionarea bugetului personal. *Dimensiunea emoțională* are la bază *sprijinul psihologic* dezvoltat prin: încrederea în sine, asumarea responsabilității, echilibrul emoțional (autocontrolul), conștientizarea de sine, empatia și *relațiile afective stabile* dezvoltate prin: abilități interpersonale (empatie, compasiune, gestionare a relațiilor, creare de rețele), sănătatea, bunăstarea și îngrijirea personală. *Dimensiunea politică* se bazează pe *drepturile și oportunitățile de participare egală* dezvoltate prin: respectarea propriei persoane și a celorlalți, reziliența și capacitatea de a face față dificultăților.

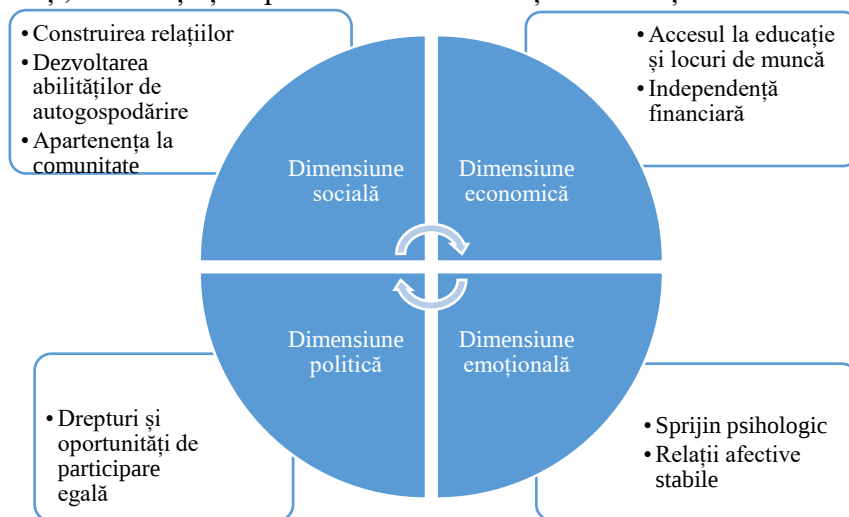

Figura 1. Corelație abilități de viață – integrare socială

Sursa: Elaborată de autoare în baza analizei literaturii științifice.

Procesul pregătirii tinerilor pentru părăsirea sistemului rezidențial de îngrijire este reglementat legal în plan național, dar cercetările empirice realizate de autoare demonstrează că în practică lucrurile stau altfel, deoarece tinerii ies din instituțiile de îngrijire de tip rezidențial total nepregătiți pentru viața independentă. În același timp lipsește un program național de dezvoltare a abilităților de viață independentă, fiecare instituție organizează acest proces așa cum consideră necesar și în dependență de abilitățile personalului angajat în sistem.

Paragraful 2.3. **Barierile cu care se confruntă tinerii în procesul de tranziție de la îngrijirea rezidențială la traiul independent** evidențiază rezultatele cercetărilor desfășurate care au permis stabilirea aspectelor care afectează procesul de tranziție. Rezultatele studiului *Evaluarea situației tinerilor care au absolvit gimnaziile internat din Chișinău* (2011), realizat pe un eșantion de 69 de respondenți, relevă faptul că tinerii se confruntă cu o multitudine de dificultăți în momentul părăsirii instituției de tip rezidențial. Ei nu cunosc unde își vor continua studiile (35 cazuri), nu dispun de resurse financiare (26), nu au persoane de suport (12), nu cunosc unde vor locui (12), nu au produse alimentare ca să poată exista (3). Doar un număr foarte mic de tineri (5) menționează faptul că ei nu s-au confruntat cu lipsuri. Studiul *Situația copiilor și tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire* (2024) confirmă faptul că odată cu părăsirea sistemului de îngrijire tinerii sunt preocupați de aspecte privind: unde vor putea să se angajeze (50%), urmat de unde vor locui după absolvirea instituției de învățământ (41,1%), cum se vor descurca după finalizarea studiilor (39,3%), unde vor locui în cazul

continuării studiilor (32,1%), cum ar putea să își identifice o profesie (25%). Preocupările tinerilor sunt confirmate și de experții participanți în cadrul studiului, menționând că tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire „*nu sunt deloc pregătiți pentru viață, nu au deloc deprinderi*”, deoarece instituția de tip rezidențial nu oferă contextul ca tânărul să fie abordat individual „*în instituțiile rezidențiale, ce am observat noi, sunt crescuți și educați toți ca la armată. Nu au locușorul lor. Adică merg toți grămadă la mâncare, toți la lecții...*” (FG_6_STAS_2024). Experții menționează că asistarea acestei categorii de beneficiari este mai dificilă, deoarece „*ei solicită ca permanent cineva să-i ajute*.” (FG_5_CD_2024) Totodată autoritățile au menționat multiple probleme cu care se confruntă în asistarea acestora „*începând de la admiterea la studii până la identificarea unui loc de trai sau a unei gazde*” (FG_6_STAS_2024). Nu doar asistarea lor este dificilă, dar și integrarea lor socială este foarte complicată, deoarece comunitatea este foarte reticentă față de tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire „*Comunitatea are și ea o rezistență față de acești copii. Consideră că, dacă au fost în sistem rezidențial, sunt o povară a societății și nimeni nu vrea să-și asume responsabilitatea pentru ei*” (FG_6_STAS_2024).

Tinerii indiferent de tipul de îngrijire din care provin, recunosc că nu sunt foarte bine pregătiți pentru a părăsi sistemul în care au crescut: 71,5% din respondenții care au ieșit din îngrijire rezidențială au menționat că erau puțin pregătiți sau foarte nepregătiți pentru a părăsi sistemul de îngrijire. Cele mai greu de gestionat dificultăți sunt: dificultățile legate de absența resurselor financiare, care comportă anumite particularități specifice unor faze. Prima din ele debutează imediat după părăsirea sistemului când tânărul merge în altă localitate pentru a-și continua studiile și la ieșirea din sistem nu are resurse financiare suficiente pentru a-și acoperi nevoile „*...m-am dus cu 200 de lei ca să zic așa, nu făceam nimic în oraș*” (FG_3_T_2024). A doua fază este pe durata studiilor, principala sursă de venit a tinerilor este bursa care deseori nu se achită în termen „*prima bursă a fost în decembrie*” (FG_3_T_2024). Astfel, tinerii trebuie să găsească diverse metode pentru a supraviețui „*eu eram tare șmecheră, chiar dacă nu aveam bani de mâncare, eu găseam, erau vecinii*” sau „*până am primit bursa mă duceam la lucru cu ziua*” (FG_3_T_2024). A treia etapă debutează la finalizarea studiilor când tinerii trebuie să se încadreze în câmpul muncii. Ei nu mai beneficiază de suportul financiar din partea statului sub formă de indemnizații, iar soluția este angajarea informală sau plecarea la muncă peste hotare „*eu mai mult îmi văd viața peste hotare, acolo se fac bani*” (FG_3_T_2024). Problema locuinței este a doua dificultate, la momentul cercetării cantitative marea majoritate a tinerilor locuiau în căminul instituției de învățământ - 64%, urmat de locuința socială - 14%. Pe durata studiilor este mai ușoară identificarea soluției pentru un loc de trai, însă este mai dificilă după finalizarea studiilor. Din răspunsurile tinerilor - 51,8% vor locui în chirie, iar pentru 19,6% din ei situația este foarte incertă, deoarece nu cunosc unde ar putea să locuiască. Găsirea unui loc de muncă este următoarea provocare menționată de participanții în cadrul cercetărilor. Tinerii consideră că este dificilă identificarea unui loc de muncă în lipsa experienței de muncă sau a competențelor și abilităților de a se prezenta bine la interviul de angajare „*e tare important cum te privesc ei pe tine și cum te prezinți tu*” (FG_3_T_2024). Un alt element care face foarte dificilă angajarea oficială este salariul, tinerii au nevoi și așteptări salariale mari, dar „*e greu să găsești (un loc de muncă) cu un salariu bine plătit*” (FG_3_T_2024). Stabilirea relațiilor de încredere - tinerii au relatat că în momentul în care au ieșit din sistemul de îngrijire fie că nu au stabilit o relație de încredere cu cineva, fie că din cauza experiențelor de viață anterioare nu și-au dorit acest lucru „*Eu nu am încredere în nimeni. Când am careva probleme le rezolv singur*” (FG_3_T_2024). Alții au prieteni care îi ajută în momentele de dificultate „*mă adresez la prietene*”. Probleme de sănătate – mai mulți tineri participanți la discuțiile focus grup au semnalat că se confruntă cu dificultăți legate de componenta medicală, confirmate inclusiv de experții participanți la cercetare: „*pentru că ei vin din familii neglijente și care nu au avut griji de ei. Au probleme de alimentație, au boli cronice*” sunt situații când tinerii „*au o diagnostică gravă și ei chiar nu cunosc ce problemă au și nu o pot gestiona*”

(FG_7_ONG_2024). De multe ori tinerii nu cunosc în ce instituție medicală ar putea beneficia de asistență medicală; medicii din localitatea de reședință nu le oferă asistență medicală, îndrumându-i în schimb să se adreseze medicilor din localitățile de proveniență. Această situație complică accesul tinerilor la îngrijiri medicale adecvate, afectându-le sănătatea. Datele cercetării cantitative realizată de autoare relevă că cel mai frecvent tinerii se adresează după asistență medicală, personalului medical din instituția de învățământ unde își continuă studiile (62,5%), în cazul în care instituția nu are un personal medical, tinerii se adresează la medicul de familie din localitatea în care domiciliază (46,4%) sau apelează serviciul de urgență 112 (42,9%). Un alt obstacol major pentru tinerii care ies din sistemul de îngrijire este lipsa vizei de reședință, care le limitează accesul la servicii esențiale, cum ar fi cele medicale. Absența vizei de reședință complică procesul de angajare, limitându-le oportunitățile pe piața muncii și dificultățile în obținerea unor acte. Mai mult, această situație constituie o încălcare a drepturilor civice, deoarece tinerii nu pot participa la vot, ceea ce le reduce vocea în procesul decizional și le limitează capacitatea de a influența schimbările care îi afectează în mod direct „*pentru că nu aveam viză de reședință, nu eram nimeni, nu puteam vota*” (FG_1_T_2024).

Un element de noutate este calcularea modelului tipurilor de tranziție (tranziții liniștite, tranziții instabile și tranziții problematice). Tipul de tranziție prin care trece orice tânăr depinde de șase indicatori: nivelul de pregătire a tânărului pentru a părăsi sistemul de îngrijire, tipurile de resurse la care are acces, sprijinul oferite de familie, rude, alte rețele sociale, locuință stabilă, posibilitatea de ași continua studiile sau de a se angaja în câmpul muncii și capacitatea de adaptare a tinerilor. Datele din cercetare demonstrează că 60,7% din tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire din Republica Moldova au parte de o tranziție liniștită, 33,9% au o tranziție instabilă și 5,4% trec printr-o tranziție problematică (Tabelul 3). Aceasta desemnează că 60% la sută din tineri sunt rezilienți, nu se confruntă cu mari dificultăți în procesul lor de integrare socială, 33,9% din ei se confruntă cu una sau mai multe probleme - nu sunt pregătiți pentru a părăsi sistemul, nu au acces la resurse sau au resurse limitate, nu au sprijinul familie, nu au o locuință stabilă, nu se pot angaja sau nu se pot adapta, iar 5,4% din tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire sunt cei care completează grupurile marginalizate și excluse social.

Tabelul 3. Tipurile de tranziție a tinerilor care au părăsit sistemul de îngrijire, %

	<i>Tipuri de tranziție</i>		
	Problematică	Instabilă	Liniștită
Nivelul de pregătire pentru a părăsi sistemul	28,6	37,5	33,9
Resursele la care are acces	25,0	32,1	42,9
Sprijinul familiei, rude, angajați	8,9	23,2	67,9
Locuință stabilă	42,9	21,4	35,7
Posibilitate de a continua studiile sau de angajare în câmpul muncii	7,1	57,1	35,7
Capacitatea de adaptare	7,1	30,4	62,5
TOTAL	5,4	33,9	60,7

Sursa: Elaborat de autoare în baza datelor studiului, *Situația copiilor și tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire, 2024*

Capitolul III. Politici și practici internaționale și naționale de integrare socială a tinerilor care au părăsit sistemul de îngrijire rezidențială conține rezultatele analizei experienței internaționale și naționale în asistarea tinerilor, fiind prezentate în aspect comparativ modelul Marii Britanii (MB), României și al Republicii Moldova (RM); relevarea experiențelor naționale, a instituțiilor și tipurilor de servicii oferite în asistarea tinerilor care au fost îngrijiți în instituții de tip

rezidențial în plan național; prezentarea măsurilor de eficientizare a intervenției destinate tinerilor care au părăsit sistemul rezidențial de îngrijire.

În paragraful 3.1. **Experiențe internaționale în oferirea serviciilor de integrare pentru tinerii care au părăsit sistemul rezidențial de îngrijire** este analizat modelul de intervenție în cazul părăsirii sistemului de îngrijire al Marii Britanii comparativ cu modelul de asistență existent în Republica Moldova.

Tabelul 4. Particularitățile modelelor de intervenție în sprijinul tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire în Republica Moldova și Marea Britanie: analiza comparativă

Particularitățile intervenției	Model de intervenție RM	Model de intervenție MB [5]
<i>Vârsta la care părăsesc sistemul de îngrijire</i>	16-18 ani	16-18 ani
<i>Vârsta când începe pregătirea pentru ieșire</i>	16-18 ani sunt pregătiți pentru viața independentă. (coincide cu momentul ieșirii din instituția de îngrijire)	Începe la 14 ani cu dezvoltarea abilităților de autoîngrijire și trece treptat către abilități necesare pentru o bună relaționare cu cei din jur, siguranță și dezvoltarea abilităților sociale, educaționale și financiare
<i>Program de dezvoltarea abilităților de viață independentă</i>	Aspectele care trebuie incluse în Planul de dezvoltare a abilităților de viață independentă include: orientare școlară, îngrijiri medicale și igienă corporală, găsirea unui loc de muncă, pregătire pentru susținerea unui interviu, managementul banilor, managementul sentimentelor, cunoștințe pentru gospodărire, rolul instituțiilor comunitare, petrecerea timpului liber. (datele cercetărilor arată cu nu se implementează)	Cu trei luni înainte ca tânărul să împlinească 16 ani se pregătește „Pathway Plan”, care poate să încorporeze și planul de îngrijire, planul de tranziție, și aspectele legate de sănătate. Deseori prima parte a planului este realizat de un asistent social partea a doua de persoana care va însoți tânărul în procesul de tranziție
<i>Specialiștii implicați în oferirea suportului și pregătirii necesare până la părăsirea instituției</i>	Membrii echipei pluridisciplinare asistent social, psiholog, educator, pedagog, asistentă medicală, psihopedagog din instituția rezidențială Managerul de caz împreună cu persoana cheie în colaborare cu autoritatea tutelară de la domiciliul tânărului (care nu are nici o atribuție în acest sens conform Legii 140, art.7).	Reprezentantul autorităților împreună cu adulții responsabil de copil, reprezentant de la școală, consilier personal
<i>Planul individual de asistență și implicarea tânărului</i>	Nu este elaborat un Plan Individual de Asistență pentru a asigura integrarea socială a tânărului	Este elaborat obligatoriu „Pathway Plan” care prevede tipurile de suport de care va beneficia tânărul la ieșirea din îngrijire. Tânărul participă la elaborarea acestui plan
<i>Tipurile de servicii oferite la ieșirea din instituția de îngrijire</i>	Continuarea studiilor Cazare în căminul studențesc Indemnizații pe durata studiilor	Planurile acoperă următoarele arii: sănătate, educație, instruire, angajare, identitate, relații familiale și sociale, dezvoltare comportamentală și emoțională, abilități de auto deservire și prezentare socială finanțe, suport, factori de mediu și familiali, locuință
<i>Mentorat pe durata studiilor</i>	Nu este asigurat	Prezența unui consilier personal pe toata durata implementării planului care însoțește tânărul, are grijă ca planul să fie implementat, actualizat

<i>Mentorat după continuarea studiilor</i>	Nu este asigurat	Suportul este oferit de obicei până la 25 ani
<i>Tipuri de suport oferite după finalizarea studiilor (locuință, suport pentru angajare, suport financiar)</i>	Suport pentru angajare dacă tânărul se adresează ANOFM sau structurilor teritoriale	Locuință și suport financiar care după 18 ani are forme diferite
<i>Monitorizare</i>	Nu este oferită	Permanentă
<i>Vârsta până la care primesc suport</i>	Finalizarea studiilor în jur de 21 ani, dacă studiază la colegiu, 19 dacă este student la școala profesională	25 ani

Sursa: Elaborat de autoare în baza analizei literaturii științifice pentru teza de doctor.

În paragraful 3.2. **Servicii sociale pentru facilitarea integrării sociale a tinerilor care au părăsit sistemul rezidențial de îngrijire în Republica Moldova: realități și necesități** sunt analizate instituțiile și tipurile de intervenții existente în Republica Moldova pentru tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire. La moment, intervenția în cazul acestei categorii de beneficiari este sub forma prestațiilor sociale garantate de stat și a serviciilor sociale în mare parte oferite de organizațiile nonguvernamentale. Serviciile oferite de instituțiile de stat sunt la nivel de proiect pilot, cu statut de excepție. În anul 2017, prin ordinul ministrului MMPS nr.813/2017 a început pilotarea serviciilor pentru tinerii care ies din sistemul serviciilor sociale de plasament în mun. Chișinău din cadrul *Centrului de resurse și suport pentru tineri* și serviciului social *Locuința socială asistată*, cu suportul financiar oferit de Lumos Foundation Moldova. STAS-urile din țară nu au dezvoltat servicii sociale pentru tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire rezidențială. *Centrul de resurse și suport pentru tineri* este un serviciu specializat multifuncțional care asigură facilitarea incluziunii socioprofessionale a tinerilor ieșiți din instituțiile rezidențiale și servicii sociale de plasament în perioada de tranziție de la sistemul de îngrijire la viața independentă, prin informare, orientare profesională, consiliere și organizarea eficientă a timpului liber. Beneficiarii sunt tineri cu vârsta 16-23 ani ieșiți din instituțiile rezidențiale și de plasament. Capacitatea centrului este 20-40 tineri. Activitățile sunt cu program de zi, fiind prestate servicii precum: informare; asistență psihologică (consiliere individuală, de grup, mediere); asistență juridică (informare, consiliere juridică, mediere, suport la perfectarea actelor); asistență socială (consiliere socială, formarea deprinderilor de viață, mediere); asistență educațională (consiliere, instruire pentru ghidare în carieră, orientare vocațională); asistență în procesul de angajare în câmpul muncii (consultanță, mediere); mentorat; coordonarea activităților sociale pentru tineri (Asistență individuală a tinerilor, Locuință socială asistată). *Locuința socială asistată* este un serviciu social specializat de găzduire temporară a tinerilor care au absolvit sistemul rezidențial de îngrijire și nu dispun de un loc de trai sau se confruntă cu probleme de cazare pentru o perioadă scurtă de timp. Beneficiarii sunt tineri cu vârsta 16-23 ani absolvenți ai instituțiilor rezidențiale care își continuă studiile în învățământ secundar, profesional tehnic și superior sau sunt încadrați în câmpul muncii și nu dispun de loc de trai și care cu suport adițional pot duce o viață independentă. Serviciile sociale prezentate mai sus, sunt insuficiente atât din punct de vedere cantitativ cât și calitativ pentru a acoperi nevoile tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire. Numărul serviciilor destinate acestei categorii de tineri are o acoperire geografică inegală, majoritatea serviciilor fiind dezvoltate și prestate în municipiul Chișinău.

O instituție de stat implicată în asistarea tinerilor este ANOFM împreună cu structurile teritoriale de ocupare. Conform *Legii nr.105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj* [28], art.23 punct 3, tinerii cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani rămași fără ocrotire părintească sunt menționați drept categorie de șomeri care necesită suport suplimentar pentru a se integra pe piața muncii. Același act normativ menționează că ANOFM împreună cu structurile teritoriale de ocupare sunt responsabile de componenta ghidare în carieră. În accepțiunea cadrului

legal, art.26 al legii, ghidarea în carieră include: informarea cu privire la profesii și specificul pieței muncii; autocunoașterea și consultanța pentru decizii în carieră.

Suportul financiar sub forme de prestații pentru tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire sunt reglementate de câteva acte normative, reglementat prin *Hotărârea Guvernului nr.132/2020 care aprobă Regulamentul privind modul de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru anumite categorii de copii și tineri* [22]. Prestațiile sociale sunt acordate tinerilor pentru a sprijini tranziția către viața independentă, asigurându-le un suport financiar esențial pentru acoperirea nevoilor de bază. Conform actului normativ, pot beneficia de suport monetar: tinerii care, până la împlinirea vârstei de 18 ani, dețineau statutul de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească, domiciliați pe teritoriul Republicii Moldova, care își fac studiile la nivelurile de învățământ 3-7 (ISCED), începând cu învățământul profesional tehnic secundar, inclusiv în domeniile militare, securității și ordinii publice, precum și studii superioare integrate și de rezidențiat în învățământul superior medical și farmaceutic; copiii cu statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau statut de copil rămas fără ocrotire părintească care sunt plasați în școală de tip internat.

Un alt act normativ care reglementează prestațiile sociale este *Hotărârea Guvernului nr.1278/2018 Regulamentului cu privire la indemnizațiile pentru creșterea și îngrijirea copiilor plasați în serviciile de tutelă/curatelă, asistență parentală profesionistă și casă de copii de copii de tip familial* [24]. Conform art.2 copiii beneficiari ai acestor servicii li se stabilesc și se achită următoarele tipuri de prestații: indemnizație unică la plasament; indemnizație lunară; indemnizație zilnică și indemnizație unică la împlinirea vârstei de 18 ani. Conform datelor MMPS din aprilie 2024 [8] indemnizațiile zilnice au crescut de la 20 lei la 23 lei în zilele obișnuite, de la 167 lei la 190 lei în ziua de naștere a copilului, de la 119 lei la 135 lei în zilele de sărbătoare. Acest tip de suport este oferit copiilor plasați în Casele Comunitare pentru copii în situație de risc, Centre de plasament pentru copii separați de părinți începând cu clasa a 5 până la atingerea vârstei de 18 ani.

Cu referire la tipurile de suport, trebuie menționat faptul că tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire consideră că au acces la educație în proporție de 76,8%, la servicii medicale în proporție de 64,3%, la prestații sociale în proporție de 60,7%, la locuință în proporție de 41,1% și la sprijin pentru persoanele cu dizabilități în proporție de 19,6%. În cazul tipurilor de sprijin, aceștia au beneficiat de: sprijin financiar sau material (69,9%), sprijin al asistentului social (67,9%), sprijin din partea unui îngrijitor (62,5%), suport din partea angajaților instituțiilor rezidențiale (55,4%), suport legal/juridic (53,6%), în dezvoltarea abilităților de viață (Ateliere) (42,9%), în orientare în carieră și obținerea unui loc de muncă (42,9%), consiliere psihologică (33,9%), al tinerilor ieșiți din îngrijire (21,4%) și au beneficiat de sprijin al tinerilor cu experiențe de viață similare (21,4%).

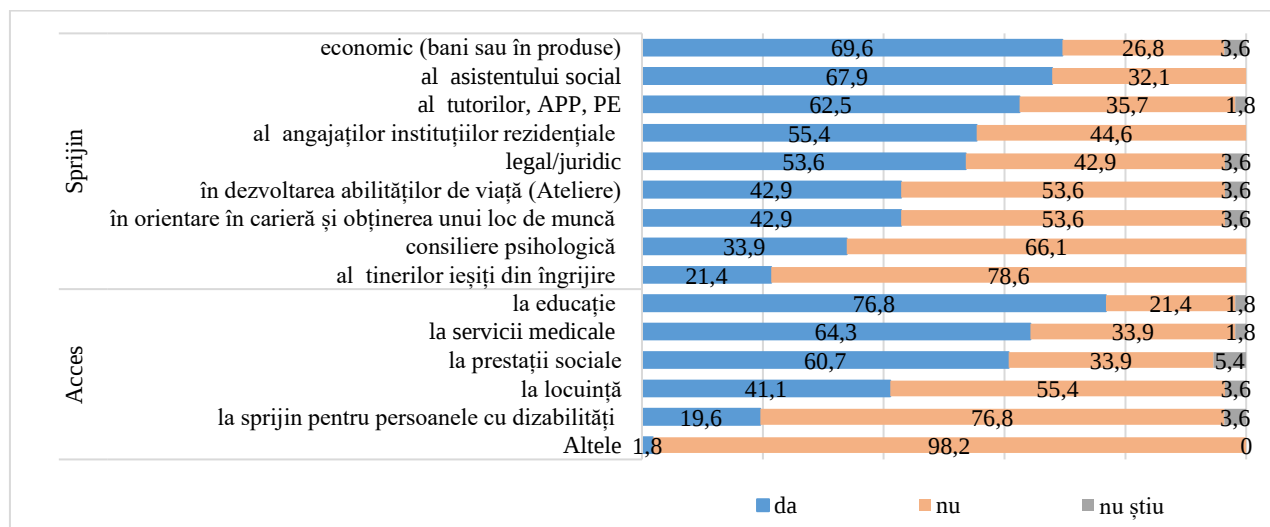

Figura 2. Tipuri de suport primite de tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire rezidențial, %

O bună parte din serviciile oferite tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire sunt oferite de organizațiile neguvernamentale, fapt stabilit în cadrul studiului *Situația copiilor și tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire* (2024). Tinerii au menționat că au beneficiat de servicii oferite de ONG-uri în proporție de 68,8%. Cele mai active ONG-uri sunt: *Misiunea Socială Diaconia* [46], care a lansat Apartamentul social *Spre Independență* în anul 2007 cu o capacitate de 6 locuri. *Fundația Regina Pacis* [45] a creat Locuința Asistată IN Cammino în anul 2015, destinat tinerelor cu vârsta cuprinsă între 18-23 ani ce provin din instituții rezidențiale, centre de plasament sau alte forme de îngrijire socială. *Concordia Proiecte Sociale* [43] a dezvoltat programe pentru tineri: Centrul de Tineret; Centrul de tineret Casa Ignatius; Locuințe Sociale Asistate începând cu anul 2016. *Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei AVE Copiii* [44], începând cu anul 2019 oferă asistență tinerilor cu vârste cuprinse între 15 și 23 ani, ieșiți din îngrijire, originari din alte localități decât Chișinău. Pe teritoriul Republicii Moldova funcționează 13 ONG-uri care asistă tinerii ce părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, dintre care 11 oferă servicii de cazare, 10 activități pentru dezvoltarea abilităților de viață independentă pentru tinerii care au trecut prin sistemul rezidențial de îngrijire, 10 suport financiar pe durata studiilor, 8 organizații oferă suport psihologic și consiliere psihologică la necesitate, câte 4 organizații oferă asistență pe durata studiilor, asistență pentru angajare în câmpul muncii și asistență socială, câte 2 organizații oferă suport material și investesc timp și resurse pentru a capacita tinerii să fie capabili să se auto reprezinte.

Paragraful 3.3. Modalități de eficientizare a intervenției destinate tinerilor care au părăsit sistemul rezidențial de îngrijire prin politici sectoriale și intersectoriale vine cu propuneri pentru ajustarea politicilor publice prin dezvoltarea/ajustarea cadrului legal al Republicii Moldova. Prima măsură necesară a fi realizată este modificarea cadrului legal de referință prin recunoașterea expres a acestei categorii de beneficiari, a tinerilor care ies din sistemul de îngrijire. În prezent, nu există un act normativ care să reglementeze clar statutul și drepturile acestor tineri. În literatura engleză se operează cu noțiunea Care Leavers. La nivel național a fost propusă noțiunea Leaving Care în Ordinul Ministrului nr.813/2017 *cu privire la pilotarea serviciilor pentru tineri care ies din sistemul serviciilor sociale de plasament*. Pasul următor se referă la creșterea vârstei până la care un tânăr care a ieșit din sistemul de îngrijire poate beneficia de suport. Analiza desfășurată a relevat mai multe experiențe internaționale conform cărora tinerii ieșiți din sistemul de îngrijire pot beneficia de asistență până la vârsta de 27 ani. În cazul Republicii Moldova atât tinerii, cât și experții consideră că suportul ar trebui să fie până la 25 ani. Un alt aspect ține de specialiștii care trebuie să ofere suport și ajutorul necesar. Tinerii care au participat la cercetare au evidențiat că ei au nevoie de un mentor, însoțitor în procesul de transfer din instituția de plasament în instituția de învățământ și din instituția de învățământ la integrarea în societate. Nu mai puțin importantă este și modificarea *Legii nr.140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți*. Articolul 6 din această lege reglementează atribuțiile autorității tutelare locale. În prezent, această listă de atribuții nu include în mod explicit responsabilități referitoare la copiii și tinerii care ies din sistemul de îngrijire. Modificarea cadrului legal va crea contextul pentru a se răspunde mai eficient nevoilor tinerilor care ies din sistemul de îngrijire.

În ceea ce privește oferirea serviciilor sociale destinate tinerilor care ies din sistemul de îngrijire rezidențială modificările necesare a fi realizate: reanimarea și punerea în practică a legii cu privire la locuința socială; necesitatea aprobării cadrului legal dedicat „*locuinței sociale asistate*”, suport pentru angajarea tinerilor în câmpul muncii; dezvoltarea Centrului de Resurse pentru Tineri la nivel de național; dezvoltarea grupurilor de auto-suport; elaborarea unui program național de pregătire pentru viața independentă a tinerilor care ies din sistemul rezidențial de îngrijire.

Concluziile generale și recomandări întregesc tabloul investigațiilor prin totalizarea și generalizarea rezultatelor științifice obținute, demonstrează atingerea scopului și a obiectivelor propuse, iar recomandările stabilesc direcții prioritare în elaborarea și implementarea politicilor și serviciilor sociale necesare pentru facilitarea procesului de integrare socială a tinerilor care au trecut prin îngrijire rezidențială.

Dezvoltarea personalității tânărului este influențată semnificativ de mediul social, de instituțiile și persoanele cu care intră în contact. Interrelaționarea socială contribuie la preluarea de roluri și sarcini, inclusiv la transferul de valori, atitudini și norme. În cazul tinerilor care au părăsit sistemul rezidențial de îngrijire procesul de integrare socială este afectat de lipsa unor modele familiale și cercul restrâns de relații, nefiind posibilă ajustarea comportamentului social la noile realități din afara instituției. Problema tinerilor ieșiți din sistemul rezidențial este de actualitate la nivel global și național, Republica Moldova clasându-se pe locul 66 din 131 conform datelor UNICEF din 2024 [7]. Aceste date evidențiază prevalența ridicată a sistemului de îngrijire rezidențială în țară și subliniază necesitatea creării și dezvoltării unor politici, servicii, acțiuni pentru tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire.

Studiile în domeniu demonstrează că tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire rezidențială se confruntă cu multiple provocări în momentul transferului din instituția rezidențială către instituțiile de învățământ, iar numărul acestor provocări este în creștere în momentul părăsirii instituției de învățământ pentru a se integra în câmpul muncii și în comunitate. Acești tineri nu au acces la o familie care să le ofere suport sau la o rețea de servicii necesare traiului independent: resurse financiare, asistență medicală, locuință, suport la angajare, suport emoțional etc. De regulă, angajații instituției sunt cei care iau decizii și gestionează viața tinerilor, iar în momentul tranziției către viața în afara instituției de îngrijire, aceștia sunt în situații de dificultate de gestionare a propriei vieți într-un mod independent și responsabil. În cazul în care ei singuri trebuie să ia decizii cu referire la propria viață, se atestă că aceștia nu au fost suficient pregătiți, iar lipsa familiei sau gradul de vulnerabilitate al acestora amplifică dificultatea respectivă. În context, acest grup de beneficiari necesită o abordare specifică și individuală, intervenția fiind necesară a fi individualizată.

Problemele și situația tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire implică nevoia unei abordări sistemice și structurate pe sprijin, implicând intervenția unui spectru vast de instituții. *În primul rând*, se relevă nevoia dezvoltării programelor de formare a abilităților de viață independentă a tinerilor încă din perioada aflării în instituția de îngrijire, ceea ce implică o participare mare a specialiștilor din instituție în acest aspect. *În al doilea rând*, se impune nevoia includerii tinerilor în programe de orientare vocațională și pregătire pentru integrarea pe piața muncii, prestate de structurile teritoriale de ocupare a forței de muncă. *În al treilea rând*, se remarcă necesitatea de a fi desemnat un mentor din partea instituției rezidențiale sau a structurii teritoriale de asistență socială pentru a însoți tânărul în procesul de înscriere la studii. *În al patrulea rând*, se necesită asigurarea cu spațiu locativ, suport financiar și mentorat pe durata studiilor oferite în urma determinării modului de sprijinire a tânărului în manieră complementară de către instituția de învățământ (în cazul în care tânărul s-a înscris la studii după părăsirea instituției rezidențiale) și structura teritorială de asistență socială. *În al cincilea rând*, se impune nevoia de suport la angajarea în câmpul muncii, obținerea unui spațiu locativ și suport în adaptarea la noile realități sociale până la definitivarea procesului de integrare (maxim până la 25 de ani). Intervențiile date vor contribui la diminuarea riscurilor sociale la care pot fi supuși tinerii din instituțiile rezidențiale și asigurarea unei tranziții liniștite, cu costuri minime la nivel social și individual.

În contextul celor menționate, rezultatele cercetărilor teoretice și empirice, realizate în cadrul tezei de doctorat, au contribuit la confirmarea ipotezelor de lucru. Datele cercetării evidențiază că țările care dezvoltă politici și spectrul de servicii destinate acestei categorii de tineri beneficiari ai sistemului de îngrijire, permite o îmbunătățire a procesului de integrare socială. Acest fapt ne permite

să **confirmăm ipoteza generală**, conform căreia tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire sunt insuficient pregătiți pentru viața independentă, iar dezvoltarea slabă a serviciilor sociale pentru această categorie de populație, fără un cadru de politici sociale comprehensive, creează dificultăți de integrare socială a acestor tineri.

Principalele concluzii ale cercetării științifice relevă următoarele aspecte cu referire la situația tinerilor din instituțiile rezidențiale și procesul de integrare socială a acestora, după cum urmează:

1. Termenul îndelungat al îngrijirii instituționalizate al tinerilor are un impact negativ asupra dezvoltării personalității acestora, în lipsa unor modele de urmat, a unor informații exhaustive despre piața muncii și a unui sprijin emoțional adecvat, ceea ce implică necesitatea unor soluții de tranziție adecvate către viața independentă. Datele cercetării relevă că 25% dintre tinerii incluși în cercetare au trăit într-o formă de îngrijire între 3 și 5 ani, 31,3% din ei între 6 și 10 ani, iar 22,7% din tineri a fost în sistemul de îngrijire pentru 11 ani sau mai mult.

2. Cercetările științifice realizate la nivel internațional scot în evidență faptul că tinerii din sistemul rezidențial sunt frecvent expuși unor riscuri sociale, precum excluziune socială, sărăcie, șomaj, instabilitate locativă, întârzieri în dezvoltarea competențelor sociale și economice, au parte de relații distructive, se confruntă cu dificultăți în exprimarea emoțiilor, au tendința de izolare, impulsivitate, comportamente agresive și antisociale, menținerea cu dificultate a unui ritm zilnic stabil. Rezultatele cercetării autoarei atestă suplimentar celor indicate de studiile internaționale, un risc asociat lipsei spațiului locativ și sărăciei.

3. Cadru de politici sociale intersectoriale pentru asistența tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire are un rol esențial în buna organizare și desfășurare a procesului de tranziție. La nivel internațional sunt atestate o serie de țări, precum Marea Britanie, România, Danemarca, Finlanda, Ungaria etc., care au reglementat normativ vârsta limită pentru asistarea tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire, rolul instituțiilor naționale și locale în acest proces, tipurile de servicii și suport necesare. În schimb, în cazul Republicii Moldova lipsește abordarea de sistem în favoarea tinerilor, fiind necesare dezvoltarea politicilor și a serviciilor pentru acești tineri.

4. Reforma sistemului rezidențial, inițiată în anul 2007, a contribuit la atingerea unor progrese, în special la diminuarea numărului instituțiilor de tip rezidențial și a copiilor instituționalizați, de la 12.000 copii la 1.438 copii în anul 2024. Chiar dacă numărul copiilor și tinerilor asistați prin servicii de îngrijire rezidențială a scăzut, acest fapt implică nevoia unei intervenții intersectoriale pentru evitarea costurilor sociale a slabei integrări sociale a celor care vor părăsi sistemul de îngrijire.

5. Dezvoltarea serviciilor de îngrijire familială a copiilor și tinerilor a avut ca scop diminuarea riscurilor asociate îngrijirii rezidențiale. Totuși, cercetările autoarei tezei au evidențiat că tinerii îngrijiți în servicii familiale sunt expuși la riscuri care generează o slabă integrare socială, ca și în cazul tinerilor din sistemul rezidențial. Axarea preponderentă pe sarcina de îngrijire sub aspect alimentar, de sănătate, vestimentație și igienă a îngrijitorilor conduce la o tranziție problematică către perioada de părăsire a formei de îngrijire. Acest fapt relevă o rețea precară de servicii și o slabă pregătire a personalului implicat în asistența copiilor și tinerilor pentru a facilita tranziția către viața de adult.

6. Studiul desfășurat de autoare a evidențiat că tinerii din instituțiile rezidențiale se confruntă cu o serie de probleme semnificative în procesul de tranziție către viața independentă, printre care: lipsa de maturitate și responsabilitate, lipsa statutului juridic, nestabilirea gradului de dizabilitate în cazul tinerilor care înregistrează deficiențe funcționale, probleme de sănătate și lipsa abilităților de gestionare a sănătății, lipsa capacității de a gestiona relații, dificultăți în găsirea unei locuințe, dificultăți în gestionarea resurselor financiare și în găsirea unui loc de muncă. Dificultățile date sunt determinate de lipsa unui program de dezvoltare a abilităților de viața independentă în cadrul instituțiilor de îngrijire. Chiar dacă anumite organizații neguvernamentale au preluat practici internaționale și dezvoltă programe interne pentru dezvoltarea abilităților de viață independentă,

acestea nu acoperă necesarul, fiind nevoie de a fi consolidate capacitățile în cadrul instituțiilor care prestează servicii de îngrijire pentru copii și tineri.

7. Procesul de pregătire către viața independentă este unul lent pentru tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire de tip rezidențial național, în lipsa unei persoane responsabile de mentoratul și asistența fiecăruia, din momentul părăsirii instituției de îngrijire, pe durata studiilor și după finalizarea lor. Bunele practici internaționale indică succesul în integrarea socială a tinerilor în cazul însoțirii acestora de către mentori.

8. În plan național, studiul desfășurat a relevat existența unei colaborări intersectoriale formale dintre instituțiile medicale, educaționale, de tineret și sociale, lipsind mecanisme de lucru comprehensive și eficiente care să sprijine colaborarea intersectorială pentru a răspunde eficient și rapid la nevoile tinerilor care ies din sistemul de îngrijire.

În contextul celor menționate, se impune necesitatea realizării unor intervenții sociale care să contribuie la îmbunătățirea procesului de îngrijire a copiilor și tinerilor din servicii sociale din perspectiva facilitării tranziției la viața independentă. În acest sens, principalele **recomandări** ale cercetării sunt adresate instituțiilor și actorilor relevanți pentru procesul de tranziție la viața independentă a tinerilor din sistemul de îngrijire, după cum urmează:

a) Autorități publice centrale responsabile de elaborarea politicilor publice

- Ajustarea cadrului normativ național în vederea (i) reglementării în art.8, Legea nr.140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, a unei categorii separate de beneficiari în sistemul de asistență socială: *tineri care au părăsit sistemul de îngrijire*, prin indicarea expresă a vârstei până la care se va asigura asistența (maxim 25 de ani, în funcție de nevoi) și categoriei *tineri în situație de risc*, care va cuprinde și tinerii din sistemul de îngrijire, în cazul legislației în domeniul de tineret (amendarea art.2, Legea nr. 215/2016 cu privire la tineret); (ii) ajustării atribuțiilor autorităților locale prin reglementarea în mod explicit a responsabilităților referitoare la copiii și tinerii care ies din sistemul de îngrijire (instituirea poziției de mentor), fapt ce va determina asistarea mai eficientă a acestei categorii de tineri (amendarea art.6, Legea nr.140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți); (iii) extinderii dreptului la prestații sociale pentru tinerii din sistemul rezidențial care să faciliteze profesionalizarea acestora și la alte profesii/meserii și obținerea prestației sociale (amendarea art. 6 și 7, Hotărârea Guvernului nr.132/2020 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru unele categorii de copii și tineri);

- Elaborarea și aprobarea Regulamentului-cadru și a standardelor minime de calitate pentru Serviciul social Locuința socială asistată, măsură care ar oferi un sprijin esențial în perioada de tranziție, asigurându-le tinerilor un loc de trai sigur și stabil, până la integrarea completă în viața adultă independentă;

- Elaborarea mecanismului de implementare a Legii nr.75/2015 cu privire la locuințe, pentru a asigura punerea în aplicare a prevederilor art.10, alin.2, lit. e), conform căruia tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire pot beneficia în mod prioritar de locuință socială;

- Diversificarea tipurilor de suport financiar unic pentru tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire: (i) în momentul transferului din instituția rezidențială în instituția de învățământ pentru a se pregăti de anul de studii și (ii) după absolvirea studiilor cel puțin un an până la integrarea pe piața muncii, ceea ce ar diminua din riscurile de vulnerabilitate economică a tinerilor;

- Elaborarea și implementarea mecanismului intersectorial de lucru în vederea facilitării procesului de formare și consolidare a deprinderilor de viață independentă a tinerilor din sistemul rezidențial, inclusiv fortificarea capacităților instituționale ale actorilor relevanți din domeniul (protecție socială, educație, ocupare, tineret, sănătate), sensibilizarea societății, angajatorilor, prestatorilor de servicii etc. la nevoile acestei categorii de tineri.

b) Structuri teritoriale de asistență socială

- Elaborarea, implementarea și monitorizarea implementării Planurilor Individuale de Asistență pentru fiecare tânăr aflat în proces de tranziție către viața independentă, prin implicarea activă a tânărului în elaborarea și implementarea planului;

- Stabilirea statutului juridic pentru fiecare copil protejat în sistemul de îngrijire de tip rezidențial, care ar facilita accesul tinerilor la diverse prestații și servicii sociale;

- Implicarea angajaților STAS în monitorizarea tinerilor care își continuă studiile în alte localități și cooperarea cu specialiști din alte sectoare/domenii pentru facilitarea tranziției la viața independentă.

c) Servicii de îngrijire (rezidențiale și familiale)

- Elaborarea și implementarea Planului Individual de Asistență pentru fiecare tânăr cu implicarea activă a acestuia și a familiei, după caz;

- Pregătirea tinerilor pentru viața independentă cu accent pe dezvoltarea abilităților de viață specifice, precum viața zilnică, utilizarea resurselor, educație financiară, pregătirea pentru angajare, dezvoltarea încrederii în sine, luarea deciziilor și gestionarea emoțiilor;

- Menținerea relațiilor cu membrii familiei lărgite pe durata plasamentului, pentru a crea relații sociale pe care tânărul le poate accesa la părăsirea instituției/serviciului;

- Capacitarea personalului, în parteneriat cu organizațiile societății civile, pentru realizarea programelor de pregătire a tinerilor pentru viața independentă, inclusiv în baza bunelor practici internaționale.

d) Mediul academic

- Realizarea periodică a cercetărilor interdisciplinare (juridic, sociologie, psihologie, asistență socială, științe ale educației) care ar contribui la extinderea arealului de cunoștințe cu privire la consecințele îngrijirii rezidențiale asupra tinerilor, provocările în procesul de integrare socială, factorii protectori, dezvoltarea rezilienței etc., care ar fundamenta documentele de politici publice;

- Dezvoltarea capacităților viitorilor profesioniști în domeniile asistență socială, psihologie, științele educației etc., pentru a lucra cu această categorie de tineri.

e) Organizații neguvernamentale

- Amplificarea și oferirea suportului factorilor de decizie la nivel național și local în elaborarea documentelor de politici publice, a mecanismului intersectorial de lucru, a manualului operațional și altor instrumente de lucru, prin atragerea de fonduri și transfer de bune practici;

- Monitorizarea eforturilor și acțiunilor autorităților în realizarea tranziției la viața independentă a tinerilor care au părăsit sistemul de îngrijire, prin identificarea aspectelor lacunare și a pașilor necesar a fi întreprinși pentru asigurarea unei tranziții liniștite.

BIBLIOGRAFIE

1. BALAN, E. Stigmatizarea ca formă de manifestare a etichetării sociale. În: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences*. 2018. pp.111-115. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/85116
2. BIEHAL, N., CLAYDEN, J., STEIN, M., WADE, J. Moving On: Young People and Leaving Care Schemes. London: HMSO 1995.
3. BOWLBY, J. Attachment. Attachment and Loss. (Vol. vol 1). New York: Basic Books 1969. p.326. ISBN 0-456-00543-8. [on-line]. [citat 12.11.2024]. Disponibil: https://mindsplain.com/wp-content/uploads/2020/08/ATTACHMENT_AND_LOSS_VOLUME_I_ATTACHMENT.pdf
4. BULGARU, M. Rezultate ale cercetărilor din cadrul proiectului INTAS „Tranziții ale copilăriei și tineretului într-o societate în transformare: Cazul Republicii Moldova”. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, 2009, nr. 3(23), pp. 45-57. ISSN 1814-3199, [online]. [citat 02.02.2025]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/7969
5. Care Leaver Strategy, a cross-departmental strategy for young people leaving care, October 2023. [on-line]. [citat 16.11.2024]. Disponibil: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/266484/Care_Leaver_Strategy.pdf
6. CHEIANU-ANDREI, D. Impactul emigrației asupra comunității de origine. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, 2007, nr. 3, pp. 260-266. ISSN 1814-3199. [online]. [citat 02.02.2025]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/7753
7. Children in alternative care, UNICEF. June 2024. [on-line]. [citat 26.11.2024]. Disponibil: <https://data.unicef.org/topic/child-protection/children-alternative-care/>
8. Comunicat de presă Ministerul Muncii și Protecției Sociale, din data de 06.03.2024. [on-line]. [citat 20.09.2024]. Disponibil: <https://social.gov.md/comunicare/indemnizatiile-zilnice-pentru-copiii-plasati-in-servicii-de-plasament-vor-fi-majorate-cu-134/>
9. CRÎȘMARU (MAȘCAUȚEANU), M. Tranziția tinerilor la viața de adult în condițiile crizelor prelungite. În: *Creșterea economică în condițiile globalizării*, Ed. 17, Vol. 3, 12-13 octombrie 2023, Chișinău, Moldova: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2023, Ediția 17, Vol. III, pp. 185-196. ISBN 978-9975- 167-19-2.
10. DANIL, A. Reformarea sistemului de învățământ special în contextul noilor cerințe. În: *Revista Didactica Pro, revistă de teorie și practică educațională*, 2002, nr. 1(11), pp. 5-7. ISSN 1810-6455. [on-line]. [citat 20.09.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/4842
11. DILION, M. Reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului din Republica Moldova în contextul dezvoltării asistenței sociale profesionale. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, 2009, nr. 3(23), pp. 18-22. ISSN 1814-3199. [on-line]. [citat 20.12.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/7964
12. DISNEY, T., WALKER, C. Young people leaving care and institutionalised vulnerability in the Russian Federation. In: *Children and Youth Services Review*, 2023, no.155, p. 107-225. doi:10.1016/j.childyouth.2023.107225
13. DUFF, C., WEISS, J., AHRENDT, D. Research report Young people in the Western Balkans. Eurofound. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Luxembourg, 2024. ISBN 978-92-897-2443-2. doi:10.2806/2855466
14. DURKHEIM, E. Suicide. A study in Sociology. New York and London. 1952. ISBN 0-203-99432-9. [on-line]. [citat 2.10.2024]. Disponibil: <https://www.gacbe.ac.in/images/E%20books/Durkheim%20-%20Suicide%20-%20A%20study%20in%20sociology.pdf>
15. DURKHEIM, E. The Division of Labor in Society. New York: Free Press. 1893. ISBN 0-684-83638-6. [on-line]. [citat 2.11.2024]. Disponibil: [http://fs2.american.edu/dfagel/www/Class%20Readings/Durkheim/Division%20Of%20Labor%20Fi](http://fs2.american.edu/dfagel/www/Class%20Readings/Durkheim/Division%20Of%20Labor%20Final%20Version.pdf)

16. EVANS, P. Raport de evaluare, Implementarea Strategie Naționale și Planul de acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului în Moldova pe anii 2007- 2012, UNICEF, Chișinău : Editura Dira-Ap, 2013. ISBN: 978-9975-4497-1-7. 114 pag.
17. FEATHER, J. ALLEN, D., BUTLER, G. Transitional support interventions for care leavers: A scoping review. In *Children & Society*, 2023. ISSN 1099-0860. DOI: 10.1111/chso.12825
18. GAGAUZ, O. Factorii de risc pentru plasarea tinerilor în categoria NEET: cazul Republicii Moldova, În: *Calitatea Vietii*, 2024, vol. 35, pp. 1-19. ISSN -. DOI: <https://doi.org/10.46841/RCV.2024.01.02>
19. GAGAUZ, O., BUCIUCEANU-VRABIE, M., PAHOMII, I. Factorii determinanți ai excluziunii ocupaționale a tinerilor. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2017, nr. 2(174), pp. 137-146. ISSN 1957-2294. [on-line]. [cit 20.12.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/79203
20. GREESON, J. K. P., CAMPBELL, A. A. Examining the relationship between attachment and outcomes for youth in foster care: Implications for practice. În: *Journal of Child and Family Studies*, 2013, nr.22(1), p.22-33. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9627-1>
21. HOLLING, C.S. (1973) Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annual Review of Ecology and Systematics* 4, 1973, pp. 1-23. [on-line]. [cit 20.12.2024]. Disponibil: <https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev.es.04.110173.000245>
22. Hotărârea Guvernului nr.132/2020 care aprobă Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru anumite categorii de copii și tineri. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr. 84, art. 236.
23. Hotărârea Guvernului nr.432/2007 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copiilor din instituțiile de tip rezidențial. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 60-63, art. 468.
24. Hotărârea Guvernului nr.1278/2018 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la indemnizațiile pentru creșterea și îngrijirea copiilor plasați în serviciile de tutelă/curatelă, asistență parentală profesionistă și casă de copii de tip familial. În: *Monitor Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 513-525, art.1359.
25. Hotărârile Guvernului nr.784 /2007 pentru Strategia națională și a Planului de acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pe anii 2007-2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 103-106, art.823.
26. HUSEYNLI, A. Implementation of deinstitutionalization of child care institutions in post-soviet countries: The case of Azerbaijan. În: *Child Abuse & Neglect*, nr.76, February 2018, pp. 160-172 doi:10.1016/j.chiabu.2017.10.020
27. KILKENNY M. The Transition to Adulthood and Independence: a Study of Young People Leaving Residential Care. Dublin 2012. pp. 278-288. doi:10.21427/D77K6H. [on-line]. [cit 6.11.2024]. Disponibil: <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1041&context=appamas>
28. Legea nr.105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, Republica Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 295-308, art 448.
29. Lista instituțiilor publice în care Ministerul Muncii și Protecției sociale are calitatea de fondator. [on-line]. [cit 8.11.2024]. Disponibil: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2024/06/Lista-institutiilor-publice-in-care-Ministerul-Muncii-si-Protectiei-Sociale-are-calitatea-de-fondator.pdf>
30. LUNGU, V., BARDAK, U. Youth transition to work in Moldova. European Training Foundation, 2018. [on-line]. [cit 10.12.2024]. Disponibil: <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/youth-transition-work-moldova>
31. MALCOCI, L. Inclusion of children with special educational needs in regular schools: students attitudes and perceptions. In: *Economie și Sociologie*, 2015, nr.3, pp. 39-46. ISSN 1857-4130. [on-line]. [accesat 2.02.25]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/43049

32. MEYSEN, T. Leaving care in Germany: legal and organisational framework. In: *Colloquium* 3 (39)/ 2020. ISSN 2081-3813. DOI: 10.34813/22coll2020. [on-line]. [accesat 31.01.25]. Disponibil: <https://colloquium.amw.gdynia.pl/index.php/colloquium/article/view/185/173>
33. Ministerul Educației și Cercetării, instituții subordonate. [on-line]. [citat 8.11.2024] Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/instituti-de-invatamint-special>
34. MUNTEANU, P., MALCOCI, L. Politici de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova. În: *Moldoscopie*, 2016, nr. 2(73), pp. 62-77. ISSN 1812-2566. [on-line]. [citat 8.11.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/48252
35. OCERETNÎI, A. Manifestarea tinerilor prin subculturi. În: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice*, 2012, nr. 1(14), pp. 165-169. ISSN 1857-2251. [on-line]. [accesat 31.01.25]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/24708
36. PARSONS, T. The social system. England 1951. ISBN 0-415-06055-9. [on-line]. [citat 6.11.2024]. Disponibil: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf>
37. PIRVOIU, R.I. Teoria învățării sociale a lui Albert Bandura. [on-line], [citat 2.02.25]. Disponibil: https://www.asecib.ase.ro/mps/proiecte_2015-2016/PirvoiuRoxanaIzabela_Teoria%20invatarii%20sociale%20a%20lui%20%20Albert%20Bandura.pdf
38. PRIȚCAN, V., PLOHOI, C. Prevenirea adicțiilor la tineri prin intermediul serviciilor sociale. În: *Interuniversitaria*, 8 octombrie 2020. Bălți, Republica Moldova: Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2020, Ediția 16, pp. 269-275. ISBN 978-9975-50-248-1. [on-line], [accesat 2.02.25]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/115994
39. PROHNIȚCHI, V. Moldovan youth: alienated and polarized. Conclusion of the Moldova Youth Survey 2022. Chișinău, 2023. Prodused by Friedrich-Elbert-Stiftung. [on-line]. [citat 6.11.2024]. Disponibil: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/moldau/20638.pdf>
40. RACU, A., BOLOGAN (MUNTEANU), N. Dimensiunile istorice în contextul incluziunii sociale. În: *Higher education: traditions, values, perspectives*, 27-28 septembrie 2024, Chișinău: CEP UPS „I.Creangă”, 2024, pp. 165-170. ISBN (pdf) 978-9975-46-968-5. [on-line], [accesat 2.02.25]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/219189
41. Rapoartele statistice anuale nr. 103A- Copii din sistemul rezidențial pe anii, pentru anul 2024. [on-line]. [citat 7.05.25]. Disponibil: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2025/04/Raportul-statistic-anual-nr.-103-A-%E2%80%93-%D0%A1opiii-din-sistemul-rezidential-pentru-anul-2024.pdf>
42. SANDU, V., BIRTHA, M., IANACHEVICI, M., PREMROV, T., KAHLERT, R. Situation Analysis of Children and Adolescents in the Republic of Moldova. Vienna, 2022. [on-line]. [citat 7.05.25]. Disponibil: <https://www.unicef.org/moldova/media/8361/file/Situation%20Analysis%20of%20children%20and%20adolescents%20in%20the%20Republic%20of%20Moldova%21.pdf>
43. Site-ul oficial al Asociație Obștești Concordia. Proiecte Sociale. Programe tineri. [on-line]. [citat 22.11.2024]. Disponibil: <https://www.concordia.md/programe/tineri/>
44. Site-ul oficial al Asociației Obștești Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei „AVE Copiii”. Creșterea rezilienței tinerilor care părăsesc îngrijirea alternativă. [on-line]. [citat 22.11.2024]. Disponibil: <https://www.avecopiii.md/cresterea-rezilientei-tinerilor-din-mediul-rural-care-parasesc-ingrijirea-alternativa>
45. Site-ul oficial al Fundației Regina Pacis. Subdiviziunea locuința asistată In Camino. [on-line]. [citat 22.11.2024]. Disponibil: <https://reginapacis.org/subdiviziuni/locuinta-asistata-in-cammino/>
46. Site-ul oficial Misiunea Socială Diaconia. Programul spre independență. [on-line]. [citat 22.11.2024]. Disponibil: <https://diaconia.md/proiecte/programul-spre-independenta/>

47. STEIN, M. Young people's transition from care to adulthood in European and postcommunist Eastern European and Central Asian societies. In: *Australien Social Work*. 2014. pp.24-28. ISSB 1447-0748. [on-line]. [citat 16.11.2024]. Disponibil: <https://www.observaderechos.cl/site/wp-content/uploads/2019/06/Young-people-transitions-from-care-to-adulthood.pdf>
48. STRAHL, B., PLEIS VAN BRED, A. Du., MANN-FEDER, V., SCHHROER, W. A multinational comparison of care-leaving policy and legislation. În: *Journal of International and Comparative Social Policy*, 2020, Volume 37, Issue 1, March 2021, pp.34-49, DOI: <https://doi.org/10.1017/ics.2020.26>. [on-line]. [citat 6.11.2024]. Disponibil: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-international-and-comparative-social-policy/article/multinational-comparison-of-careleaving-policy-and-legislation/426A5948C3B429B95279EC3C0FE8DD55>
49. TEER, P. The role of informal networks in the lives of young people transitioning from care: A review of the literature. În: *Scottish Journal of Residential Child Care* 2020, Volume 20.1 ISSN 1478-1840. [on-line]. [citat 28.11.2024]. Disponibil: https://strathprints.strath.ac.uk/84171/1/Teer_SJRCC_2021The_role_of_informal_networks_in_the_lives_of_young.pdf
50. TEVIK SINGSTAD, M., WALLANDER, J.L. Perceived social support among adolescents in Residential Youth Care. În: *Child & Family Social Work*. 2019, Volume 25, Issue 2. [on-line]. [citat 20.12.2024]. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/cfs.12694>
51. TIMUȘ, A., Politica socială necesită să reflecte realitatea vieții. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2014, nr. 3(166), pp. 101-107. ISSN 1957-2294. [on-line]. [citat 28.11.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/33955
52. TOTH, A., MITA, D. Studiul privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire specială din România, București 2020. ISBN 978-973-0-32024-4. [on-line]. [citat 19.11.2024]. Disponibil: <https://www.sos-satelecopiilor.ro/wp-content/uploads/2020/07/Studiu-tineri-iesiti-web.pdf>
53. UNICEF, Studiu asupra copiilor instituționalizați. Chișinău, 2000.
54. VAN IJZENDOORN, M. H., PALACIOS, J., JUFFER, F. Children in institutional care: Delayed development and resilience. Monographs of the Society for Research in Child Development, 2011, nr.76(4), p.8–30. DOI: 10.1111/j.1540-5834.2011.00626.x.
55. VANKOV, D., SFET, I., VANKOV, B. Impact of European youth strategy awareness and participation in EU activities on youth european citizenship: case studies of Bulgaria, Romania and Slovakia. În: *Insights regional development*. ISSN 2669-0195. Volume 2 nr. 2. 2024. [https://doi.org/10.9770/IRD.2024.6.2\(3\)](https://doi.org/10.9770/IRD.2024.6.2(3))
56. БЛАЖКО, В. Массовая культура и социальные ценности молодежи: тенденции взаимовлияния. În: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*, 2014, nr. 2(22), pp. 163-167. ISSN 2345-1408. [on-line]. [citat 6.11.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/46906

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

1. **GAVRILAȘ (MATAS), V.** Integrarea copiilor din mediul rezidențial în societate (în baza investigațiilor din Gimnaziul internat Strășeni). În: *Integrarea europeană: filosofie, politică, cultură*. Materialele conferinței internaționale. Chișinău: CEP USM, 2005, p. 196-202. ISBN 9975-70-526-X
2. **MATAS, V.** Procesul socializării copiilor în Republica Moldova: realitate și necesitate. În: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova* Chișinău: CE USM, 2003. ISBN 9975-70-305-4. p. 31-34.

3. **MATAS, V.** Sistemul de protecție a copiilor orfani și rămași fără îngrijire părintească: caracteristici generale. În: *Studia Universitas*, 2011, Nr. 3 (43). ISSN: 1814-3199. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/19735 p 50-56.
4. **MATAS, V.** Probleme de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire. În: *Conferință națională cu participare internațională „Asistența socială în contextul schimbărilor accelerate”*, Iași 2024. ISSN 3008-6728. p.100-105.
https://www.upa.ro/facultatea_de_psihologie-si-stiintele-educatiei/ix-conferinta-asistenta-sociala/
5. **MATAS, V.** Integrarea școlară: analiza comparată a tinerilor absolvenți ai Gimnaziului Internat și tineri elevi ai școlilor din comunitate. În: *Perspectivile și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației*. Materialele conferinței științifice internaționale. Cahul: US Cahul, 2015. ISBN 978-9975-88-000-8. p. 90-93
https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/133413
6. **MATAS, V.** Servicii sociale destinate absolvenților instituțiilor de tip rezidențial pentru copii orfani și rămași fără îngrijire părintească: cazul Republicii Moldova. În: *Sociologia: interferențe naționale și internaționale. Materialele conferinței științifice cu participare internațională*. Chișinău: CEP USM, 2012. ISBN 978-9975-71-311-5. p.162-167.
7. **MATAS, V.** Integrarea profesională a tinerilor absolvenți ai gimnaziului internat. În: *Integrare prin cercetare și inovare*, Chișinău: CEP USM, 2014. ISBN 978-9975-71-569-0. p.238-242.
https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/100049
8. **MATAS, V.** Viața în afara gimnaziului internat: succes sau insucces. În: *Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare. Materialele conferinței științifice cu participare internațională*. Chișinău: CEP USM, 2012, p.201-204.
9. **MATAS, V.** Tinerii absolvenți ai Gimnaziilor internat: oportunități, necesități și provocări. În: *Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare, consacrată aniversării a 65-a a USM*, Chișinău: CEP USM, 2011. ISBN 979-9975-71-151-7. p.269-272.
10. **MATAS, V.** coautoare CRÎȘNARU E., ȚÎBULEAC-CIOBANU M., Analiza privind implementarea programului individual de reabilitare și incluziune socială (PIRIS). În: *Protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități: abordări multidisciplinare. Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională*. Chișinău: Artpoligraf SRL, 2025. p. 298-306. ISBN 978-9975-3686-0-5.
11. **MATAS, V.** Fenomenul adopției naționale și internaționale – în percepția experților din Republica Moldova. În: *Dezvoltarea cercetării științifice, promovarea și cultivarea creativității și a inovării în procesul instruirii academice*. Chișinău: CEP USM, 2010, p.155-157.
12. Co-autoare **MATAS, V.** Dicționar enciclopedic de sociologie, Chișinău 2013, ISBN 987-9975-53-267-9.
13. **MATAS, V.** Social integration issues of young people leaving the residential care system. În: *Journal of Social Sciences*, Vol. VIII, no.1 (2025), pp.145-156, ISSN 2587-3490.
<https://press.utm.md/index.php/jss/article/view/2025-8-1-10/10-pdf>

ADNOTARE

Matas Viorica, "Integrarea socială a tinerilor care au părăsit sistemul rezidențial de îngrijire (cazul Republicii Moldova)". Teză de doctor în sociologie, specialitatea: 541.02. Structură socială, instituții și procese sociale. Chișinău, 2025.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 137 pagini text de bază, bibliografie cu 204 de titluri, 17 anexe, 19 tabele și 21 figuri. Rezultatele cercetării realizate sunt prezentate în 13 lucrări științifice cu un volum total de 3.93 c.a.

Cuvinte-cheie: tineri, integrare socială, îngrijire de tip familial, îngrijire de tip rezidențial, instituție de tip rezidențial, casă comunitară pentru copii în situație de risc, centru de plasament temporar.

Domeniu de studiu: sociologie, asistență socială.

Scopul cercetării: analiza particularităților și a provocărilor tranziției de la îngrijirea rezidențială la traiul independent a tinerilor, cu impact asupra integrării sociale a acestora.

Obiectivele cercetării: analiza abordărilor conceptuale și a teoriilor de referință privind cercetarea sistemului rezidențial de îngrijire și a elementelor componente ale integrării sociale ale tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire; identificarea etapelor de evoluție ale sistemului rezidențial de îngrijire în Republica Moldova; evaluarea nivelului de pregătire a tinerilor, care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire pentru viața independentă; analiza provocărilor cu care se confruntă tinerii în procesul de integrare socială; relevarea bunelor practici internaționale privind asistența tinerilor în proces de tranziție de la îngrijirea rezidențială la trai independent, cu accent pe serviciile de suport și asistență; analiza politicilor și a modelelor de bună practică implementate în plan național de asistare a tinerilor în proces de tranziție la trai independent; determinarea particularităților tranziției de la instituția rezidențială la trai independent a tinerilor din Republica Moldova, prin stabilirea tipologiei tranzițiilor; elaborarea recomandărilor de politici publice intersectoriale cu impact pozitiv asupra integrării tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire.

Obiectul cercetării: sistemul de îngrijire rezidențială ca parte a sistemului național de protecție socială.

Subiectul cercetării: particularitățile specifice ale procesului de integrare socială a tinerilor, care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire.

Noutatea și originalitatea științifică: analiza procesului de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire rezidențială; determinarea celor trei tipuri de tranziție (liniștită, instabilă, problematică); propunerea unor modificări de politici publice în baza analizei modelelor europene și a serviciilor sociale existente pentru această categorie de beneficiari în Republica Moldova.

Problema științifică importantă soluționată: elucidarea situației actuale a tinerilor, care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, precum și a dificultăților pe care aceștia le întâmpină în momentul părăsirii instituției rezidențiale, prin utilizarea metodelor cantitative și calitative.

Semnificația teoretică a lucrării: delimitarea cadrului teoretic de analiză și cercetare a procesului de integrare socială a tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial de îngrijire, fapt posibil prin integrarea teoriilor din domeniul sociologiei, psihologiei sociale și asistenței sociale.

Valoarea aplicativă a lucrării: rezultatele cercetării pot fi aplicate pentru a dezvolta politici sociale, servicii sociale și se regăsesc în documentul de pledoarie prezentat MMPS și altor factori de decizie la nivel național. Rezultatele cercetărilor pot fi utilizate de către prestatorii de servicii sociale, educaționale, de ocupare a forței de muncă etc. pentru ajustarea asistenței destinate acestei categorii de tineri.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele lucrării sunt incluse în predarea cursurilor universitare, de asemenea, rezultatele investigațiilor realizate au fost utilizate în elaborarea unui document de pledoarie adresat MMPS, în scopul sporirii calității asistenței specializate tinerilor.

АННОТАЦИЯ

Матас Виорика, "Социальная интеграция молодежи, покинувшей систему интернатного воспитания (на примере Республики Молдова)". Докторская диссертация по специальности социология: 541.02 – Социальная структура, институты и социальные процессы. Кишинев, 2025.

Структура диссертации: введения, трех глав, общих выводов и рекомендаций, 137 страниц основного текста, библиографии из 204 источников, 17 приложений, 19 таблиц и 21 рисунков. Результаты проведенного исследования представлены в 13 научных статьях, с общим объемом 3.93 стр.

Ключевые слова: молодежь, социальная интеграция, уход семейного типа, уход интернатного типа, учреждение интернатного типа, коммунитарный дом для детей в ситуации риска, центр временного размещения.

Область исследования: социология, социальная работа.

Цель исследования: анализ особенностей и проблем перехода молодежи от ухода интернатного типа к независимой жизни, с акцентом на влияние этого процесса на их социальную интеграцию.

Задачи исследования: анализ концептуальных подходов и базовых теорий по исследованию системы интернатного воспитания и компонентов социальной интеграции молодых людей, выходящих из системы интернатного воспитания; выявление этапов эволюции системы интернатного воспитания в Республике Молдова; оценка уровня готовности молодых людей, выходящих из системы интернатного воспитания к самостоятельной жизни; анализ проблем, с которыми сталкиваются молодые люди в процессе социальной интеграции; выявление передового международного опыта по оказанию помощи молодым людям в процессе перехода из интернатного учреждения к самостоятельной жизни, с акцентом на услуги поддержки и помощи; анализ политик и моделей передового опыта, внедренных на национальном уровне в области оказания помощи молодым людям в процессе перехода к самостоятельной жизни; определение особенностей перехода молодых людей из интернатного учреждения к самостоятельной жизни в Республике Молдова, путем создания типологии переходов; разработка рекомендаций по межсекториальной государственной политике, оказывающей положительное влияние на интеграцию молодых людей, выходящих из интернатного учреждения.

Объект исследования: система ухода интернатного типа как часть национальной системы социальной защиты.

Тема исследования: особенности процесса социальной интеграции молодежи, покидающей систему ухода интернатного типа.

Научная новизна и оригинальность: анализ процесса социальной интеграции молодых людей, покидающих систему резидентного ухода; определение трёх типов перехода (спокойный, нестабильный, проблемный); предложение изменений в области государственной политики на основе анализа европейских моделей и существующих социальных услуг для данной категории бенефициаров в Республике Молдова.

Научная проблема, решенная в работе: выяснение текущей ситуации молодежи, покидающей систему ухода интернатного типа, а также трудностей, с которыми они сталкиваются при выходе из интернатного учреждения, с использованием количественных и качественных методов.

Теоретическая значимость работы: выделение теоретической рамки для анализа и исследования процесса социальной интеграции молодежи, покидающей систему ухода интернатного типа, что стало возможным благодаря интеграции теорий в области социологии, социальной психологии и социальной работы.

Практическая ценность работы: Результаты исследования могут быть использованы для разработки социальной политики, социальных услуг и включены в документ по адвокации, для представления Министерству труда и социальной защиты, а также другим национальным органам, принимающим решения. Результаты исследования могут быть использованы поставщиками социальных, образовательных, трудовых и т.д. услуг, с целью адаптации помощи для данной категории молодых людей.

Внедрение научных результатов: Результаты работы включены в преподавание университетских курсов, также результаты проведенных исследований были использованы при разработке информационно-пропагандистского документа для Министерства труда и социальной защиты, с целью повышения качества оказания специализированной помощи молодым людям.

ANNOTATION

Matas Viorica, "Social Integration of Young People Who Have Left the Residential Care System (The Case of the Republic of Moldova)." Doctoral Thesis in Sociology, Specialization: 541.02 – Social Structure, Institutions, and Social Processes. Chisinau 2025.

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 137 pages of main text, bibliography with 204 references, 17 annexes, 19 tables, and 21 figures. The research results are presented in 13 scientific papers with a total volume of 3.93 approx.

Keywords: youth, social integration, family-type care, residential care, residential institution, community house for children at risk, temporary placement center.

Field of study: sociology, social work.

Research aim: is to analyze the specificities and challenges of the transition from residential care to independent living for young people, focusing on its impact on their social integration.

Research objectives: analysis of the conceptual approaches and reference theories regarding the research of the residential care system and the components of social integration of young people leaving the residential care system; identification of the stages of evolution of the residential care system in the Republic of Moldova; evaluation of the preparedness of young people leaving the residential care system for independent living; analysis of the challenges faced by young people in the process of social integration; highlighting international best practices in assisting young people during the transition from residential care to independent living, with an emphasis on support and assistance services; analysis of policies and best practice models implemented at the national level for assisting young people in the transition to independent living; determination of the specificities of the transition from residential institutions to independent living for young people in the Republic of Moldova, by establishing the typology of transitions; development of intersectoral public policy recommendations with a positive impact on the integration of young people leaving the residential care system.

Research object: the residential care system as part of the national social protection system. **Research subject:** the specificities of the social integration process for young people leaving the residential care system.

Scientific novelty and originality: analysis of the social integration process of young people leaving the residential care system; identification of three types of transition (smooth, unstable, problematic); proposal of public policy changes based on the analysis of European models and existing social services for this category of beneficiaries in the Republic of Moldova.

Important scientific problem solved: the clarification of the current situation of young people leaving the residential care system and the difficulties they face upon leaving the residential institution using quantitative and qualitative methods.

Theoretical significance of the thesis: the delineation of the theoretical framework for the analysis and research of the social integration process of young people leaving the residential care system is made possible through the integration of theories from sociology, social psychology, and social work.

Practical value of the thesis: the research results can be applied to develop social policies, social services, and are included in the advocacy document presented to the Ministry of Labour and Social Protection (MMPS) and other decision-makers at the national level. The research findings can be used by service providers in social, educational, employment, etc., sectors to adjust assistance for this category of young people.

Implementation of scientific results: the results of the work are included in university course teaching, and the findings of the research have also been used in the development of an advocacy document addressed to the Ministry of Labor and Social Protection (MMPS) to improve the quality of specialized assistance provided to young people.

MATAS VIORICA

INTEGRAREA SOCIALĂ A TINERILOR CARE AU PĂRĂSIT SISTEMUL REZIDENȚIAL DE ÎNGRIJIRE (CAZUL REPUBLICII MOLDOVA)

541.02. Structură socială, instituții și procese sociale

Rezumatul tezei de doctor în sociologie

Aprobat spre tipar: 21.05.25

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2,1

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj ex. 40

Comanda nr. 62/25

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. A. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009